

Emma Niva & Paula Okkonen

KIRJASTON JA KOULUN VÄLINEN YHTEISTYÖ KEMPELEEN KUNNASSA

KIRJASTON JA KOULUN VÄLINEN YHTEISTYÖ KEMPELEEN KUNNASSA

Emma Niva & Paula Okkonen
Opinnäytetyö
Syksy 2014
Kirjasto- ja tietopalvelu
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma

Tekijät: Emma Niva & Paula Okkonen

Opinnäytetyön nimi: Kirjaston ja koulun välinen yhteistyö Kempeleen kunnassa

Työn ohjaaja: Jorma Niemitalo

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Syksy 2014

Sivumäärä: 60 + 23 liitesivua

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa kirjaston ja koulun välisen yhteistyön tilaa Kempeleen kunnassa. Työn tilaajana oli Kempeleen kunnankirjasto. Yhteistyön tilaa selvitettiin Kempeleen alakoulujen opettajille tehdyn kyselytutkimuksen sekä Kempeleen lastenkirjastonhoitajan haastattelun avulla. Opinnäytetyössä oli tarkoituksena selvittää, millaista Kempeleen alakoulujen ja kirjaston välinen yhteistyö on ollut ennen, millaista se on nyt ja millaisia muutoksia se tulee lähitulevaisuudessa kohtaamaan. Opinnäytetyössä on käytetty sekä kvantitatiivista että kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Tietoperustana on käytetty aineistoa, joka koskee kirjastojen ja koulujen välistä yhteistyötä ja sen eri muotoja.

Kysely lähetettiin jokaiselle Kempeleen viiden alakoulun luokanopettajalle, eli yhteensä 87 opettajalle. Kyselytutkimus toteutettiin Webropol-ohjelman avulla ja siihen vastasi 33 opettajaa. Vastausprosentti oli näin ollen 38. Kysely sisälsi kysymyksiä liittyen kirjaston ja koulujen välisiin yhteistyömuotoihin, jonka lisäksi pyrittiin selvittämään opettajien mielipide Kempeleen pääkirjaston ja Tietotorin kokoelmista.

Kyselytutkimuksen perusteella opettajat olivat pääsääntöisesti tyytyväisiä yhteistyön nykytilaan ja pitivät kirjastoa riittävän aktiivisena osapuolena. Suurin osa vastaajista kertoi vierailevansa luokansa kanssa kirjastossa kerran lukuvuoden aikana. Enemmistö piti kirjastovierailujen määrää riittämättömänä. Suurin osa opettajista olisi kiinnostunut kirjaston järjestämästä mediakasvatuksesta, mikäli tällainen mahdollisuus olisi tarjolla. Eniten kirjaston toivottiin järjestävän lisää erilaisia tapahtumia, kuten kirjailijavierailuja. Lukuinto-projektin pilotointi sujui hyvin ja sillä oli paljon positiivisia vaikutuksia. Projekti jatkuu vuoteen 2015 saakka. Kempeleen kirjastossa työskentelee nykyisin kaksi lastenkirjastonhoitajaa ja siellä halutaan selvästi panostaa lastenkirjastotyöhön. Resurssit ovat tähän kuitenkin osittain rajalliset.

Haastattelusta kävi ilmi, että Tietotori on kokenut ja tulee kokemaan muutoksia, joilla on negatiivisia vaikutuksia sekä koulu yhteistyöhön että muihin kirjastopalveluihin. Positiivisiakin muutoksia on luvassa. Kempeleeseen on suunnitteilla Kirjastopolku, joka tulisi pitämään sisällään kirjavinkkauksen, kirjastossa käynnin ainakin kerran lukuvuodessa sekä lukudiplomin. Siitä olisi tarkoitus muodostaa luonteva osa koulunkäyntiä, joka koskisi kaikkia alakoulun luokka-asteita. Tulevaisuudessa Kempeleen kirjastossa pyritään entistä tiiviimpään yhteistyöhön koulujen kanssa, mutta tämä edellyttää entistä enemmän aktiivisuutta myös opettajilta.

Asiasanat: yleiset kirjastot, koulut, alakoulu, lapset, yhteistyö, kirjastopalvelut, Kempeleen kunnankirjasto

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Library and Information Services

Authors: Emma Niva & Paula Okkonen

Title of thesis: Cooperation between Library and School in Municipality of Kempele

Supervisor: Jorma Niemitalo

Term and year when the thesis was submitted: Autumn 2014

Number of pages: 60 + 23 appendices

The aim of this thesis was to survey the state of the cooperation between the library and schools in the municipality of Kempele. The thesis was commissioned by the Municipal Library of Kempele. The state of the cooperation was examined with survey which was targeted to all the teachers of Kempele primary schools. Furthermore, an interview with the children's librarian of the Municipal Library of Kempele was conducted. The purpose of this thesis was to research how the cooperation has changed from the beginning and how it will possibly be developed in the future.

This thesis was both a quantitative and qualitative study. The theoretical framework was consisted of materials of cooperation between libraries and schools and its different forms. The inquiry was sent to 87 primary school teachers of Kempele. The survey was conducted by Webropol programme and 33 teachers responded to it. The response rate was 38. There were questions about forms of cooperation between library and schools and also about collections of the Municipal Library of Kempele.

The survey showed that teachers were mainly satisfied with the current state of cooperation and they found the library sufficiently active partner in cooperation. The majority of respondents stated they visit the library once in a school year. Moreover, the majority regarded the number of visits was insufficient. The major part of the teachers would be interested in media education if the library would offered this type of service for the school classes. The teachers wished for more different kind of events such as author visitations. Piloting of Lukuinto project was a success and it had plenty of positive effects. This project will continue until 2015. There are two children's librarians in the Municipal Library of Kempele and in the library they clearly want to invest in the children's library work. However, the resources are partly limited.

According to the interview, both negative and positive changes will emerge in the future concerning the cooperation and other library services. The Municipal Library of Kempele will aim at more intense cooperation with schools, which also requires increasing activity from the part of the teachers.

Keywords: public libraries, schools, primary school, children, cooperation, library services, Municipal Library of Kempele

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	7
2 KIRJASTON JA KOULUN VÄLINEN YHTEISTYÖ	9
2.1 Yhteistyön merkitys	10
2.2 Yhteistyömuodot	11
2.2.1 Kirjastonkäytön opetus	13
2.2.2 Tiedonhaun opetus	13
2.2.3 Mediakasvatus	15
2.2.4 Lukudiplomi	18
2.2.5 Kirjavinkkaus	18
2.2.6 Koulukirjastot	19
2.2.7 Muut yhteistyömuodot	22
3 TUTKIMUSYMPÄRISTÖ	23
3.1 Kempeleen kunta	23
3.2 Kempeleen kirjasto	23
3.2.1 Pääkirjasto	24
3.2.2 Tietotori	25
3.3 Alakoulut	26
4 YHTEISTYÖ KEMPELEEN KUNNASSA	28
4.1 Yhteistyön alkuvaiheet	28
4.2 Yhteistyö tänä päivänä	29
4.2.1 Lukuinto-projekti	31
4.2.2 Kirjaston näkökulma mediakasvatukseen	33
4.3 Yhteistyön tulevaisuus	34
5 TUTKIMUSMENETELMÄT	35
5.1 Kyselytutkimus	35
5.2 Haastattelu	36
6 KYSELYN TULOKSET	37
6.1 Kyselyn vastaajat	37
6.2 Kirjaston aktiivisuus yhteistyössä	38
6.3 Kirjastovierailut ja kirjastonkäytön opetus	39
6.4 Tiedonhaun opetus ja mediakasvatus	41

6.5 Lukudiplomi, kirjavinkkaus ja Lukuinto-projekti	43
6.6 Koulukirjastot ja Kempeleen kirjastojen kokoelmat	46
6.7 Opettajien toiveita tulevalle yhteistyölle	49
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	51
8 POHDINTA	54
LÄHTEET	57
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Kirjaston ja koulun välinen yhteistyö on nykyisin moninaista. Parhaimmillaan se on toimiva ja tarpeellinen peruspalvelu, jolla on paljon myönteisiä vaikutuksia. Yhteistyön tehtävänä on tukea ja auttaa lukemaan opettelussa, lukutaidon kehittymisessä ja tiedonhallintataitojen omaksumisessa. (Dromberg 2000, 10.) Vastuu yhteistyön toimivuudesta kuuluu molemmille osapuolille ja onnistuakseen se vaatii aikaa ja aktiivisuutta niin kirjaston työntekijöiltä kuin opettajiltakin. Lukuharrastukseen kannustaminen, sen ylläpitäminen ja tukeminen kuuluvat kirjastojen ja koulujen yhteiseen sivistystehtävään (sama 2000, 29).

Kirjastonkäytön opetus, tiedonhaun opetus ja aineiston esittely ovat keskeisimpiä kirjaston ja koulun välisen yhteistyön osa-alueita tänä päivänä. Kouluille räätälöidyt kirjapaketit, lukudiplomitoiminta ja kirjavinkkaus ovat aineiston esittelyn osa-alueita. Tulevaisuudessa entistä tärkeämmäksi kirjastojen ja koulujen väliseksi yhteistyömuodoksi on nousemassa mediakasvatus. Mediakasvatus pitää sisällään peruslukutaidon lisäksi myös uusia lukutaitoja. (Lastenkirjastokurssi 2012, viitattu 5.9.2014.) Mediakasvatuksen keskeiset osa-alueet ovat tiedonhaku ja tiedonhallintataidot, uudet lukutaidot, digitaaliset pelit ja pelaamisen, sosiaalisen median tuntemus ja sen hyödyntäminen kirjastossa sekä tekijänoikeudet. (Sallmén 2009, 15 – 21).

Opinnäytetyön tilaaja on Kempeleen kirjasto. Kirjaston ja koulun välistä yhteistyötä on tutkittu Kempeleessä viimeksi vuonna 2005 Reijo Kinnusen ja Eeva Riikosen opinnäytetyössä, *Kirjaston ja koulun yhteistyö : esimerkkinä Kempeleen kunnankirjasto*. Tämän opinnäytetyön teko hetkellä edellisestä tutkimuksesta on kulunut aikaa jo yhdeksän vuotta ja moni asia on muuttunut vuoden 2005 jälkeen. Näin ollen uudesta tutkimuksesta on varmasti hyötyä Kempeleen kirjastolle. Kempeleen kirjasto alkoi tiivistää yhteistyötään koulujen kanssa vuonna 2007. Kempeleen kirjasto tekee tiivistä yhteistyötä kunnan koulujen kanssa. Hyvänä esimerkkinä toimii Lukuinto-projekti, johon Kempeleen kirjasto ja Linnakangastalon koulu pääsivät yhdessä pilotoimaan vuonna 2013.

Opinnäytetyössä on käytetty sekä kvantitatiivista että kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Näistä kahdesta tutkimusmenetelmästä kvantitatiivisella on suurempi painoarvo. Opinnäytetyön tietoperustana on käytetty aineistoa, joka koskee kirjastojen ja koulujen välistä yhteistyötä ja sen eri muotoja.

Opinnäytetyössä on tarkoituksena selvittää, millaista Kempeleen alakoulujen ja kirjaston välinen yhteistyö on ollut ennen, millaista se on nyt ja millaisia muutoksia se tulee lähitulevaisuudessa kohtaamaan. Yhteistyön nykyistä tilaa ja mahdollisia kehitystarpeita selvitimme opettajille lähetettyjen kyselylomakkeiden avulla. Pyrimme selvittämään, miten opettajat ovat yhteistyön kokeneet, pitivätkö he sitä tarpeellisena ja onko siinä heidän mielestään parannettavaa.

Kyselymme sisälsi kysymyksiä liittyen kirjaston ja koulujen välisiin yhteistyömuotoihin, kuten kirjavinkkaukseen, lukudiplomiin, kirjastonkäytön opetukseen, tiedonhaun opetukseen, Lukuinto-projektiin ja koulukirjastoon. Nämä kaikki ovat tärkeitä kirjaston ja koulun välisen yhteistyön muotoja Kempeleen kirjastossa. Lisäksi pyrittiin selvittämään, mitä mieltä opettajat olivat Kempeleen pääkirjaston ja Tietotorin kokoelmista. Kysely toteutettiin Webropol-ohjelman avulla ja se sisälsi yhteensä 38 kysymystä. Osa kysymyksistä koostui valmiista vastausvaihtoehdoista ja osa oli puolestaan avoimia kysymyksiä. Avoimista kysymyksistä kokosimme yhteenvedon, joka on opinnäytetyön liitteenä.

Tutkimukseen otettiin mukaan kaikki Kempeleen viisi alakoulua; Ylikylän yhtenäiskoulu, Santamäkitalon koulu, Linnakangastalon koulu, Kirkonkylän yhtenäiskoulu ja Ketolanperän koulu. Kysely lähetettiin yhteensä 87 opettajalle. Opettajilla oli kaksi viikkoa aikaa vastata kyselyyn, joka lähetettiin heille sähköpostitse. Lisäksi haastattelimme Kempeleen kirjaston lastenkirjastonhoitajaa Reijo Kinnusta. Haastattelu toteutettiin puolistrukturoituna haastatteluna Kempeleen pääkirjastolla.

2 KIRJASTON JA KOULUN VÄLINEN YHTEISTYÖ

Kirjaston ja koulun välinen yhteistyö on parhaimmillaan silloin, kun yhteistyö vastaa kulloisiinkin tarpeisiin hyödyntämällä paikallisia olosuhteita ja voimavaroja. Käytettävissä olevien resurssien tehokas käyttö vaatii kuitenkin yhdessä suunnittelua. Parhaimmillaan koulun ja kirjaston välinen moniammatillinen yhteistyö ulottuu esiopetuksesta lähtien opiskelun kaikkiin vaiheisiin. Dromberg kirjoittaa, että opettajan ja kirjastonhoitajan työnkuvat ovat lähentyneet ja muistuttavat nykyisin monella tapaa toisiaan. Kumpikin osapuoli hyötyy työssään toisen erikoisalan osaamisesta: kirjastonhoitaja pedagogisista taidoista ja opettaja tiedonhankinnan taidoista. (Dromberg 2000, 10 – 12.)

Onnistunut yhteistyö vaatii asiaan omistautuneen kirjastotyöntekijän. Omien kokemustemme mukaan on hyvin yleistä, että pienessä kirjastossa on yksi tai kaksi lasten- ja nuortenkirjastotyöntekijää, jotka vastaavat koulujen kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Isommissa kirjastoissa yhteistyöstä vastaavia työntekijöitä voi olla useampia. Sinko kirjoittaa, että lasten- ja nuortenkirjastotyöhön perehtynyt kirjastotyöntekijä on kouluille arvokas. Mikäli kirjastossa on lasten- ja nuortenkirjastotyöntekijä, on hänellä mahdollisuus päästä hyvinkin syvälliseen yhteistyöhön koulujen kanssa ja sitä myöten saavuttaa hyviä oppimistuloksia. Mikäli koulu yhteistyö kuuluu jokaiselle kirjastotyöntekijälle, välittää se myös omalla tavallaan positiivista sanomaa kouluille. Se antaa sellaisen vaikutelman, että kirjasto pitää koulu yhteistyötä itsestään selvänä toimintamuotona ja sisältönä. Oli pa asia miten hyvänsä, kirjaston olisi hyvä informoida koululle, kenelle kirjaston työnjaossa koulu yhteistyö kuuluu sekä sen miten häneen tai heihin saa parhaiten yhteyden. Näin koulun on helpompi olla yhteydessä kirjastoon yhteistyön tiimoilta. (Sinko 2000, 17-18.)

Tiedottaminen on tärkeää yhteistyön toimivuuden kannalta. On tärkeää, että viesti tavoittaa alueen kaikki opettajat, myös niissä kouluissa, joissa ei ole itse lähde hakemaan tietoa kirjaston palveluista. Hyvällä tiedottamisella varmistetaan se, ettei yksikään opettaja jätä käyttämättä palveluita siksi, ettei tiedä mitä menettää. Palveluista, käytänteistä ja vastuuhenkilöistä on hyvä tiedottaa kouluille vuosittain. Tiedottaminen on hyvä ajoittaa alkusyksyyn, jolloin kouluissa suunnitellaan lukuvuoden toimintaa. Yhteistyötä on hyvä pitää näkyvillä muutenkin, esimerkiksi ilmoitustauluilla ja paikallislehdissä. (Heinonen 2010, viitattu 11.9.2014.)

Jotta koulun ja kirjaston välisestä yhteistyöstä saataisiin mahdollisimman toimiva järjestelmä, siitä olisi hyvä tehdä toimintasuunnitelma. Tällä varmistutaan siitä, että yhteistyö palvelee niin koulun, kirjaston kuin oppilaidenkin tarkoituksia ja se on helppo toteuttaa tasapuolisesti. (Heinonen 2010, viitattu 10.9.2014.) Kirjastostrategia 2010:ssa korostetaan, että koulujen ja kirjastojen yhteistyöstä sekä siihen liittyvistä kustannuksista sopiminen tulisi toteuttaa siten, että se tyydyttää kaikkia osapuolia (Heinisuo, Koskela & Saine 2004, 35). Toiminta- tai yhteistyösuunnitelmia on käytössä useissa kunnissa. Niissä määritellään systemaattinen kirjaston ja koulun yhteistyö sekä molempien osapuolten roolit siinä. Suunnitelmaan voidaan sisällyttää myös koulukirjaston tukeminen. Suunnitelmissa herätellään positiivisia asenteita kirjastoa ja lukuharrastusta kohtaan sekä määritellään tiedonhallintataitojen opettaminen eri luokka-asteilla. (Heinonen 2010, viitattu 10.9.2014.)

Kirjastot voitaisiin ottaa mukaan myös opetussuunnitelmatyöhön (Heinisuo, Koskela & Saine 2004, 35). Yleisten kirjastojen olisi hyvä tietää opetussuunnitelman sisällöt, jotta ne voisivat suunnitella omaa toimintaansa sen suuntaisesti (Lappalainen 2005, 120). Jos kirjastotoimi näkyy selkeästi koulujen kumppanina opetussuunnitelman perusteissa, on käytännön yhteistyökin helpompaa (Heinonen 2010, viitattu 10.9.2014).

Kirjaston ja koulun väliseen yhteistyöhön tulisi tulevaisuudessa panostaa yhä enenevässä määrin ja myös sen kehittämiseen tulisi käyttää aikaa. Välillä olisi hyvä kysyä opettajilta heidän mielipidettään yhteistyön laadusta ja siitä, miten he ovat sen kokeneet, onko se opintosuunnitelmaa rikastuttavaa toimintaa vai pelkkä välttämätön paha. Opettajilla voi olla mielessään hyviä kehittämisuunnitelmia ja toiveita siitä, mitä he yhteistyöltä tulevaisuudessa toivovat. Yhdessä kehittämällä ja suunnittelemalla päästään parhaisiin lopputuloksiin.

2.1 Yhteistyön merkitys

Kirjastoilla ja kouluilla on yhteinen sivistystehtävä (Sinko 2000, 29). Sekä yleinen kirjasto että perusopetus toteuttavat ja vahvistavat Suomen perustuslaissa määriteltyjä jokaisen kansalaisen sivistyksellisiä oikeuksia (Opetusministeriö 2009, viitattu 10.9.2014). Perustuslaissa todetaan, että ”Julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykyjensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta sekä kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä. Tieteen, taiteen ja ylimmän opetuksen vapaus on turvattu”. (Suomen perustuslaki 731/1999 2:16 §.) Kirjaston ja koulun tehtävänä on kannustaa kansalaisia elinikäisiksi oppijoiksi sekä tietoyhteiskunnan aktiivisiksi ja osaaviksi

jäseniksi. Lukuharrastuksen synnyttäminen, sen ylläpitäminen ja tukeminen ovat kirjaston ja koulun yhteinen pyrkimys. (Sinko 2000, 29.)

”Oppilaitosten ja kirjastojen yhteistyö on elintärkeää, jotta välttäisiin päällekkäiseltä työltä, resurssien hukkaamiselta ja lyhytnäköiseltä toiminnalta, joka suoranaisesti haittaa pidemmän tähtäimen tavoitteita” (Heinisuo, Koskela & Saine 2004, 34). Kirjaston ja koulun välinen kasvatusyhteistyö tuo mukanaan paljon myönteisiä asioita. Se tarjoaa koululle voimavaroja, tuoreita ideoita sekä sellaista ammatillista osaamista, jota opettajilla ei aina ole, esimerkiksi kirjaston hoidon, tiedonhaun ja kirjallisuuden tuntemuksen saralla. Opettajat voivat puolestaan tarjota osaamistaan oppimiseen, oppilaiden käsittelyyn ja pedagogiikkaan liittyvissä seikoissa. (Lappalainen 2005, 123.)

Dromberg kirjoittaa, että tiedon määrän lisääntyessä oppilaat tarvitsevat yhä enemmän ohjausta tiedon luotettavuuden ja käyttökelpoisuuden arvioimisessa. Opettajan ja kirjastonhoitajan välinen yhteistyö tuo avun tähänkin ongelmaan. (Dromberg 2000, 11.) Kirjavinkkauksella ja kirjadiplomeilla on puolestaan merkittävä rooli lasten lukuharrastuksen edistämässä. Niiden avulla on mahdollista saada sellainenkin lapsi innostumaan lukemisesta, joka ei ole siitä aiemmin välittänyt. Mediakasvatuksella taas tuetaan mediataitoja, ehkäistään riskejä ja tuetaan nykyaikaisten kansalaistaitojen kehittymistä (Salokoski & Mustonen 2007, viitattu 12.9.2014).

Tärkeimpänä edellytyksenä yhteistyölle on se, että kirjastoissa annetaan riittävästi voimavaroja ja tilaa lasten- ja nuortenkirjastotyölle. Kyse on myös asiakkuuksia sitouttavasta toiminnasta, joka suuntaa pitkälle tulevaisuuteen, missä koulu yhteistyöllä on merkittävä rooli. Yhteistyön etuja kirjastoille ovat myös mm. verkostoituminen alueen toimijoiden välillä, opettajien ammattiosaamisen ja pedagogisen näkökulman tuominen kirjastoon, pysyminen ajantasalla lasten arjessa, alueen asukkaiden tavoittaminen sekä kirjastotiedon jakaminen. (Heinonen 2010, viitattu 10.9.2014.)

2.2 Yhteistyömuodot

Tärkeimpiä kirjastojen kouluille tarjoamia palveluja ovat perinteiset kirjastonkäytön opetus, tiedonhaku- ja tiedonhallintataitojen tukeminen, aineiston esittely ja lukemaan innostaminen sekä koulujen materiaalin ja koulukirjastojen ammatillinen tukeminen. Näiden lisäksi mediakasvatuksella on nykyisin suuri rooli kirjastojen ja koulujen välisessä yhteistyössä. (Kirjastot.fi 2011b, viitattu 14.8.2014.) Näiden yhteistyömuotojen lisäksi kirjastoissa usein järjestetään erilaisia lapsille

suunnattuja tapahtumia, jonne koululuokkienkin on mahdollisuus osallistua. Tällaiset vaativat yleensä enemmän aikaa valmisteluun ja aikataulujen sovittaminenkin voi olla haastavaa. Myös Sinko toteaa kokonaisten luokkien ja suurten oppilasryhmien liikuttelun vaativan hyvää organisoimista sekä etukäteissuunnittelua (Sinko 2000, 25).

Tietoa hyllyjärjestyksestä ja aineiston etsimisestä laajennetaan ja syvennetään alakoulun oppilaille vuosi vuodelta. Pienemmät oppilaat tutustutetaan aluksi lastenosaston aineistoon ja edetään aakkostuksen kautta tietyn aihealueen ja kirjan paikantamiseen. Isompien oppilaiden kanssa voidaan siirtyä tekemään yksinkertaisia tiedonhakuja kirjaston tietokantaa apuna käyttäen sekä myöhemmin tekijä-, nimeke- ja asiasanahakuja. Näiden taitojen oppimisen jälkeen voidaan alakoulun isoimpien oppilaiden kanssa alkaa puhua jo tiedonhaun suunnittelusta, itselle sopivien tiedonlähteiden löytämisestä ja tiedon luotettavuuden arvioinnista. Yleensä etenkin alaluokkien kirjastokäyntien ohjelma koostuu sekä kirjastonkäyttöön että tiedonhallintaitoihin liittyvistä asioista. Luokalle voidaan vierailun yhteydessä esitellä myös kirjoja ja muuta aineistoa, joihin koululaiset saavat tutustua. Mahdollisesti heille myös kirjavinkataan. (Kirjastot.fi 2011b, viitattu 14.8.2014.)

On monia asioita, joita kirjaston tulisi ottaa huomioon suunnitellessa ja toteuttaessa yhteistyötä, esimerkiksi koululuokan tullessa kirjastokäynnille. On tärkeää selvittää ikä- ja kehitystasoon liittyviä asioita, kuten lukemisen ja kielenymmärtämisen taso. Lisäksi olisi hyvä tietää, mitä esille tulevista asioista on koulussa jo puhuttu ja mitä on kerrottu kirjastossa edellisellä kirjastovierailulla. Erityisluokkien kohdalla on vaikea antaa yleisohjeita, sillä nämä luokat ovat hyvin monimuotoisia. Ikä- ja kehitystaso on tärkeää selvittää varsinkin erityisluokista puhuttaessa, jonka lisäksi opettajan kanssa tulisi keskustella siitä, halutaanko kirjastokäynnillä painottaa elämyksellisyyttä vai tiedollisia asioita. Luokasta riippumatta on hyvä luottaa siihen, että opettaja tuntee oppilaansa parhaiten. (Kirjastot.fi 2011a, viitattu 29.8.2014.)

Vierailut kirjaston ja koulun välillä voidaan hoitaa joko siten, että koululuokka vierailee kirjastossa tai kirjastotyöntekijä menee koululle. Molemmilla vierailutavoilla on hyvät ja huonot puolensa. Kun luokka lähtee käymään kirjastossa, tulee reitti kirjastoon tutuksi ja koko aineisto on oppilaiden saatavilla. Jos matka kirjastoon on liian pitkä tai koululuokan vierailua on vaikea järjestää, on kirjastotyöntekijän helpompi mennä koululle. Työntekijän vierailulle on muitakin hyviä perusteita. Oppilaat saavat kirjaston henkilökunnasta aktiivisemmän ja rennomman mielikuvan, joten vierailu kirjastossa voi olla myöhemmin helpompaa. Myös opetustilanne sujuu usein rauhallisemmin tu-

tussa luokassa kuin kirjastossa, jossa voi olla monia häiriötekijöitä. Molemmissa tilanteissa opettajalla on velvollisuus olla paikalla koko vierailun ajan, koska vastuu oppilaista on viime kädessä hänellä. (Kirjastot.fi 2011a, viitattu 29.8.2014.)

2.2.1 Kirjastonkäytön opetus

Kirjastonkäytön opetusta voidaan järjestää monessa eri muodossa. Se voi sisältää esimerkiksi leikkejä, tietokilpailuja tai suunnistusta. Tietokilpailut ja suunnistuksen voi soveltaa peruskoulun kaikille eri luokka-asteille. Joillakin paikkakunnilla kirjastosuunnistuksesta on tullut jokavuotinen perinne. Etenkin alakoulun pienimmille suunnattu kirjastonkäytön opetus on usein leikkilistä ja toiminnallista. (Kirjastot.fi 2011b, viitattu 14.8.2014.) Vinkkejä erilaisten leikkien ja toiminnallisten opetustuokioiden suunnitteluun voi löytää Mediakasvatuskeskus Metka ry:n luomasta opetusmateriaalista, joka on julkaistu verkossa sekä *Mediametkaa!* – kirjasarjassa. Isompia oppilaita opastetaan käyttämään kirjaston omaa aineistotietokantaa ja heille esitellään kirjaston verkkosivuja.

Kirjastonkäytön opetuksen tavoitteena on esitellä toimintaa, palveluita ja kokoelmia asiakkaiden näkökulmasta. Lisäksi kerrotaan kirjaston asiakkuudesta ja kirjastokortin hankkimiseen liittyvistä asioista. Myös aineiston lainaukseen ja palauttamiseen liittyvät seikat kuuluvat tärkeänä osana kirjastonkäytön opetukseen. (Kirjastot.fi 2011b, viitattu 14.8.2014.) On tärkeää, että varsinkin pienemmille oppilaille kirjastonkäyttöön liittyvät asiat selitetään perusteellisesti, mutta tarpeeksi yksinkertaisesti. On esimerkiksi hyvä korostaa, että kirjastokortti on henkilökohtainen eikä sitä tulisi lainata muille. Lisäksi tulisi painottaa sitä, miten kirjaston aineistoa tulisi käsitellä ja mitä kirjaston käyttösääntöjen rikkomisesta voi seurata. Nämä asiat ovat aikuiselle usein itsestäänselvyksiä, mutta varsinkin 1. luokkalaiselle ne voivat olla uusia asioita.

Miellyttävän ilmapiirin ylläpitäminen on tärkeää kirjastonkäytön opetuksessa eikä kuulijoita kannata uuvuttaa liiallisella informaatiolla. Oppilaat tulisi saada vakuuttuneiksi siitä, että kirjastossa kannattaa vierailla uudelleenkin. Kirjastonkäytön opetus onkin omalla tavallaan myös markkinointia ja positiivisen mielikuvan luomista. (Kirjastot.fi 2011b, viitattu 14.8.2014.)

2.2.2 Tiedonhaun opetus

Tiedonhaun opetus on tiedonhankinnan prosessin opettamista. Opetukseen kuuluu tietojen etsiminen kirjaston kokoelmista, tietokannoista tai internetistä sekä yksittäisten tiedonhakujen tekoa

ja tiedonhallintataitojen pohtimista. Tiedonhallintataidoilla tarkoitetaan sitä, että oppilas osaa arvioida tiedon tarpeensa ja hahmottaa, mitä jo asiasta tietää ja tämän jälkeen osaa lähteä hakemaan tarvitsemaansa lisätietoa. Tiedonhallintataidot ovat myös käsitteiden hallintaa sekä luovaa ja arvioivaa lukemista. (Frantsi 2005, 38.) Tärkeitä taitoja tiedonhallinnassa ovat ajattelun taidot, kuten vertailu, oletusten testaaminen, johtopäätökset, perustelu sekä prosessikirjoittamisen taito (sama, 41). Yleensä varsinainen tiedonhaun opetus aloitetaan kirjastoissa kolmannen luokan oppilaille. Siihen sisältyy tutustumista kirjaston aineistotietokantaan ja sen perushakuihin. (Kirjastot.fi 2011b, viitattu 14.8.2014.)

Tiedonhaun opetuksen ja tiedon hankkimisen painopiste on muuttunut. Googlettamaan tottuneet oppilaat tulisi saada pohtimaan eri tiedonlähteiden ominaispiirteitä ja tunnistamaan relevantin tiedon. Myös tekijänoikeudellisten asioiden ja viittauskäytäntöjen opettelu kuuluu oleellisesti tiedonhallintataitoihin. Informaatiolukutaidon käsite kattaa erilaisten tiedonlähteiden tunnistamisen ja arvioinnin lisäksi oman tiedontarpeen tunnistamisen ja rajaamisen sekä taidon käyttää löydettyä tietoa edelleen. Tämä lisää tiedonhaun opetuksen laajuutta ja sitä voitaisiinkin alkaa nimittää tiedonhallintataitojen opettamiseksi. (Kirjastot.fi 2011b, viitattu 14.8.2014.)

Tiedonhaun opetuksen haasteena on tehdä siitä oppilaille mielekästä ja kiinnostavaa. Ratkaisuna tähän voi olla esimerkiksi liittää tiedonhaun opetus tehtäviin ja projekteihin, joita oppilailla on sillä hetkellä koulussa meneillään. Tämän vuoksi kirjastotyöntekijän olisi hyvä keskustella opettajan kanssa etukäteen tiedonhaun opetuksesta ja siihen liittyvästä työnjaosta. (Kirjastot.fi 2011b, viitattu 14.8.2014.)

Heinisuon, Koskelan ja Saineen (2004, 34 – 35) mukaan kirjastoammattilaiset olisivat paras taho opettamaan kirjastonkäyttöä, tiedonhakua ja tiedonlähteitä lapsille ja nuorille. He tukevat mielipidettään sillä, että kirjastotyöntekijät ovat kyseisen alan ammattilaisia. Ammattitaitoisen henkilökunnan lisäksi tiedonhaun opetukseen tarvitaan myös asianmukaiset tilat. Kirjaston rooli tiedonhaun opettajana tulisi tunnustaa ja virallistaa, jotta voitaisiin varmistaa mahdollisimman laadukkaat lähtökohdat tiedonhaun opetukselle, ja jotta voitaisiin selventää resursoinnin oikeudenmukaisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta kirjastotoimen ja opetustoimen välillä. Vaikka osa kouluista onkin panostanut resursseja oppilaiden tietohuoltoon, usein koulujen ja kirjaston välisissä yhteistyöhankkeissa turvaudutaan liikaa kirjaston resursseihin.

Mikäli kouluilla ei ole tietohuoltoon koulutettua henkilökuntaa, kuntia suositetaan palkkaamaan alueellisesti tai paikallisesti pedagoginen informaattikko, perustamaan suuriin kouluihin ammattimaisesti kehitettävä koulukirjasto tai ostamaan palvelut esimerkiksi yleiseltä kirjastolta. (Heinisuo, Koskela, & Saine 2004, 34 – 35.)

2.2.3 Mediakasvatus

Mediakasvatuksella voidaan tarkoittaa useita eri asioita eikä sen määritelmä ole vielä täysin vaikiintunut. Sillä voidaan tarkoittaa oppimista ja kasvua median parissa. Mediakasvatuksella yritetään myös tietoisesti vaikuttaa yksilön median käyttöön ja mediataitoihin. Se kehittää perustaitoja, joita mediakulttuurissa elämiseen tarvitaan. Mediakasvatus pyrkii kehittämään yksilön medialukutaitoa, johon kuuluu mm. kyky hankkia tietoa, analysoida, tulkita sekä kykyä kyseenalaistaa ja luoda uutta. Tietokoneet ja teknologia eivät kuitenkaan ole korostetussa asemassa mediakasvatuksessa. Yksi sen tärkeistä tehtävistä on myös opettaa kohtuullisuutta eri medioiden käytössä sekä suojata medioiden arveluttavilta puolilta. (Sallmén 2009, 9 – 10.)

Sallmén (2009, 10) viittaa Kotilaiseen ja Suorantaan kirjoittaessaan mediakasvatuksen neljästä eri heimosta. Heimoon määrittäminen riippuu suhtautumisesta mediaan. Ensimmäisenä on teknologinen heimo, joka korostaa informaatio- ja kommunikaatioteknologian käyttöä opetuksessa ja niiden merkitystä oppimiselle. Suojelun heimon tavoitteena on puolestaan suojella lapsia median huonoilta vaikutuksilta. Kolmantena voidaan sanoa olevan kulttuuritutkimuksen heimo, joka on kiinnostunut hyvin monenlaisista mediailmiöistä, kuten pelien maailmasta. Lisäksi puhutaan kriittisestä heimosta, joka tarkastelee median valtaa ja mediaa manipulaation välineenä.

Vastuu mediakasvatuksesta kuuluu alan asiantuntijoiden mukaan kaikkiin niihin ympäristöihin, joissa lapsi toimii tai on tekemisissä median parissa. Tällaisia ympäristöjä ovat luonnollisesti mm. kirjastot ja koulut. Kirjastolaista ja -asetuksesta ei löydy mainintaa mediakasvatuksesta, joten kirjastot eivät ole veloitettuja siihen. Kuitenkin kirjastolla on pitkät perinteet mediakasvatuksen tarjonnassa. Esimerkiksi kirjastonkäytön opetus, tiedonhaun opetus, lukemaan innostaminen, satutunnit ja kirjavinkkaus ovat omalla tavallaan mediakasvatusta. Myös opettajankoulutuksessa mediakasvatus on pyritty ottamaan paremmin huomioon ja opettajille on tarjolla täydennyskoulutusta aiheesta, mutta osallistuminen kursseille ja täydennyskoulutukseen riippuu usein henkilön omasta aktiivisuudesta. (Sallmén 2009, 10 – 12.)

Kirjaston vähäiset resurssit sekä tietämättömyys tai asenteellinen suhtautuminen mediakasvatus-toimintaan ovat olleet usein esteenä mediakasvatuksen toteuttamiselle. Siitä huolimatta, että mediakasvatus kuuluu useissa kirjastoissa perustyöhön, on kuitenkin sellaisia kirjastoja, joissa sen ei katsota kuuluvan kirjastojen tehtäväksi. Tähän ongelmaan tulisi puuttua, jotta mediakasvatus saisi vakaan aseman kirjastomaailmassa. Mediakasvatus tulisi selkeästi määritellä yhdeksi kirjastotyön osa-alueeksi, jonka lisäksi tarvitaan toimintakulttuurin muutosta. Muutoksen saavuttamiseksi tulisi mediakasvatukseen kohdistuvia resursseja lisätä sekä pitää henkilökunta ajan tasalla täydennyskoulutuksen avulla. Tämän lisäksi on tärkeää olla muutenkin avoin mediakasvatuksen mukanaan tuomille haasteille. (Sallmén 2009, 10 – 12.)

Mediakasvatuksen tehtävänä kirjastoissa on edistää kansalais- ja tietoyhteiskuntavalmiuksia, sosiaalista vahvistumista ja aktiivista kansalaisuutta tukevaa toimintaa. Yhteiskunnassa tapahtuvan viestinnän- ja mediakulttuurin sekä tieto- ja viestintäteknologian kasvun myötä siitä on tullut tarpeellista. Sen tehtävänä on myös kehittää yleissivistystä entistä moniulotteisemmaksi mahdollistaakseen kriittisten tulkintojen, ymmärtämisen ja mediatajun kehittymisen sekä elinikäisen mediaoppimisen. Mediakasvatuksen kenttä on kuitenkin niin laaja, ettei kirjastolla ole mahdollisuutta tarjota kaikkea siihen liittyvää. Keskeisimmiksi viideksi kirjaston mediakasvatuksen osaamisalueeksi ovat muodostuneet informaatiolukutaito, medialukutaito, pelilukutaito, sosiaalisen median tuntemus ja tekijänoikeuksien tunteminen. (Sallmén 2009, 15 – 21.) Mediakasvatuksen painopiste kirjastoissa on media-analyysissä ja aineiston tuntemuksen jakamisessa, erityisesti luotettavuuden arvioinnin opettamisessa. Tekijänoikeus- ja tietoturvakysymykset sopivat hyvin kirjaston ohjelmaan. (sama, 26.)

Yksi mediakasvatuksen toteutustavoista on toiminnallinen mediakasvatus. Toiminnallisessa mediakasvatuksessa lapsi oppii median käyttöä ja tuottamista toiminnan kautta. Lapsen kyky tulkita ja ymmärtää mediaa kehittyy lapsen työskennellessä median parissa. Median tuottaminen opettaa lapselle myös vastuuta. Lapsen on hyvä oppia, mitä ja missä saa kuvata tai äänittää ja milaista materiaalia on lupa julkaista. Vaikka toiminnallisessa mediakasvatuksessa painopiste onkin tekemisessä, niin täytyy muistaa, että myös keskustelulla on siinä hyvin tärkeä merkitys. Monesti vasta keskusteltaessa siitä, mitä juuri on tehty, asiat konkretisoituvat lapselle ja hän oppii asioiden merkityksen käytännössä. Keskustelu auttaa herättämään uusia ajatuksia ja oivalluksia. Lasta tuleekin rohkaista jakamaan omia ajatuksiaan ja tunteitaan, joita median parissa toimiminen on hänessä herättänyt. (Niinistö & Ruhala 2006, 9 – 10.)

Toiminnallisessa mediakasvatuksessa voidaan käyttää termejä mediatunti sekä mediavinkkaus. Ne ovat eräänlaisia opettavaisia työpajoja tai oppitunteja, joissa lapset oppivat median tuottamista hausalla tavalla, usein jopa leikin kautta. Mediatunneilla käsitellään eri medioita, mediavälineiden sisältöä tai oman sisällön tuottamista medioihin. Mediatunnit ovat suunnattu 3 – 6 – vuotiaille lapsille ja niiden tavoitteena on kehittää lasten medialukutaitoa, omaa mediatuottamista sekä kannustaa heitä turvalliseen ja monipuoliseen toimintaan median parissa. Mediavinkkaus on puolestaan suunnattu 7 – 12 -vuotiaille lapsille. Mediavinkkauksen tavoitteena on innostaa lapset käyttämään erilaisia kirjaston tarjoamia mediavälineitä, kuten elokuvia, aikakauslehtiä, pelejä ja internetiä. Tärkeä osa mediavinkkausta on myös antaa lapsille ohjausta median monipuolisessa käytössä. (Ruhala, Pentikäinen & Niinistö 2010, 51.)

Kirjastojen rooli koulujen mediakasvatuksen tukijana on vasta muotoutumassa. Jotta kirjastojen rooli mediakasvatuksessa selkiytyisi, tarvitaan yhteistyötä koulujen kanssa, lisää resursseja sekä rohkeutta kokeilla uutta. (Heinonen 2009, 137 – 138.) Henkilökohtaiset kontaktit ovat edellytyksenä hyvälle ja toimivalle yhteistyölle. Opettajien tulisi olla perillä kirjastojen tarjonnasta ja valmiuksista järjestää mediakasvatusta ja kirjastojen tulisi puolestaan tutustua koulujen opetussuunnitelmiin. (Sallmén 2009, 12.)

Vuoden 2004 perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteissa mediakasvatus on määritetty medialukutaitona, varsinkin äidinkielen ja kirjallisuuden sekä kuvataiteen oppiaineiden kohdalla. Opetussuunnitelmien perusteisiin on kirjattu Viestinnän ja mediataidon aihekokonaisuus, jonka tavoitteet määritellään seuraavasti:

Viestintä- ja mediataito –aihekokonaisuuden päämääränä on kehittää ilmaisu- ja vuorovaikutustaitoja, edistää median aseman ja merkityksen ymmärtämistä sekä kehittää median käyttötaitoja. Viestintätaidoista painotetaan osallistuvaa, vuorovaikutuksellista ja yhteisöllistä viestintää. Mediataitoja tulee harjoitella sekä viestien vastaanottajana että tuottajana.

Tavoitteena on muun muassa, että oppilas oppii kehittämään tiedonhallintataitojaan sekä vertailemaan, valikoimaan ja hyödyntämään hankkimaansa tietoa sekä tuottamaan ja välittämään viestejä ja käyttämään mediaa tarkoituksenmukaisesti. Keskeisiin sisältöihin kuuluu esimerkiksi lähdekritiikki, tietoturva ja sananvapaus. (POPS 2004, 39 – 40.)

2.2.4 Lukudiplomi

Lukudiplomitoiminta on ollut jo kauan osa kirjaston ja koulun välistä yhteistyötä. Lukudiplomin tarkoituksena on kannustaa sekä ylläpitää oppilaiden lukuharrastusta. (Kirjastot.fi 2011b, viitattu 28.8.2014.) Sen tehtävänä on myös tutustuttaa oppilaat kirjallisuuden eri muotoihin (Kempeleen kunta 2014, viitattu 11.9.2014). Se voidaan koota koulun ja kirjaston yhteistyönä äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksen tueksi (Kirjastot.fi 2011b, viitattu 28.8.2014).

Pääasiallisesti lukudiplomi toimii siten, että kirjasto laatii kirjalistat ja tarjoaa kirjoja oppilaiden käyttöön. Kirjat valitaan siten, että ne esittelevät eri kirjallisuuden lajeja sekä antavat hyviä lukuelämyksiä. Tämän jälkeen toiminta jatkuu koulussa opettajan johdolla. Joskus kirjastot voivat vinkata diplomikirjoja ja tällä pyritäänkin houkuttelemaan oppilaita lukudiplomin suorittamiseen. (Kirjastot.fi 2011b, viitattu 28.8.2014.) Lukudiplomin suorittaminen vaatii 4 – 6 kirjan lukemista ja diplomin ideana on, että oppilas voi suorittaa sen joka vuosi. (Heinonen 2010, viitattu 11.9.2010.) Kirjadiplomilistat löytyvät kirjastojen kotisivuilta ja niistä löytyy laaja valikoima kirjoja valittavaksi. Kirjalistat ovat luokkakohtaisia ja kirjojen lukeminen varmistetaan erilaisilla diplomitehtävillä. Lopuksi oppilas saa todistuksen diplomin suorittamisesta. Lukudiplomikampanjan päätyttyä saatetaan myöntää erilaisia lukemiseen liittyviä kunniamainintoja. Usein lukudiplomit päättyvät alasteen viimeiselle luokalle, mutta joissain kirjastoissa on huomioitu myös yläaste ja lukio. (Kirjastot.fi 2011b, viitattu 28.8.2014.)

Lukudiplomin ongelmana nähdään usein se, että sen suorittavat vain sellaiset oppilaat, jotka lukevat muutenkin paljon. Varsinkin poikia on joskus vaikea saada innostumaan lukudiplomin suorittamisesta. Yleensä opettajat toivovatkin, että oppilaat saisivat kannustusta lukudiplomin suorittamiseen myös kotoaan.

2.2.5 Kirjavinkkaus

Kirjavinkkauksella tarkoitetaan kirjojen esittelyä, jonka tarkoituksena on houkuttaa kuulija lukemaan kirja. Vinkkauksen tarkoituksena ei ole siis paljastaa kuulijalle kirjan koko juonta vaan juuri sen verran, että hän kiinnostuu kirjasta niin paljon, että haluaa lukea sen itse. (Kirjastot.fi 2011b, viitattu 14.8.2014.) Vinkkaus on lukuelämyksen välittämistä, mutta sillä ei tarkoiteta kirjavarkostelua, kirjaselostusta eikä kirja-analyysia. Vinkkaaja toimii välikätenä lapsen ja kirjan välillä ja tavoitteena on saada asiakas ja kirja kohtaamaan toisensa. Kirjavinkkauksella pyritään lisää-

mään lasten ja nuorten lukuharrastusta ja samalla ohjata heitä pois kaavamaisista lukutottumuksista. (Mäkelä 2003, 13.) Useat tutkimukset ovat osoittaneet kirjavinkkauksen lisäävän lukuaktiivisuutta ja nostavan aineiston lainausmääriä (Booktalking 2014, viitattu 12.9.2014).

Kirjavinkkauksesta alettiin puhua jo 1980-luvun lopussa. Marja-Leena Mäkelän vuonna 1995 julkaistun *Kirjavinkkarikirjan* myötä vinkkaus alkoi saada yhä enemmän suosiota kirjastoissa. Nykyään se on yksi kirjaston suosituimmista palveluista kouluille. Vinkkauksen suosioon vaikutti myös vuonna 2004 opetussuunnitelmaan kirjattu oppiaine äidinkieli ja kirjallisuus, jolloin kirjallisuus sai entistä selkeämmän sijan opetuksessa. (Kirjastot.fi 2011b, viitattu 14.8.2014.)

Vinkattu aineisto voi liittyä esimerkiksi tiettyyn ikäkauteen tai genreen. Vinkata voi sekä kaunoetta tietokirjallisuudesta ja lisäksi myös muusta aineistosta, kuten elokuvista. (Kirjastot.fi 2011b, viitattu 14.8.2014.) Vaikka perusvinkkaus on yhä suosiossa, siitä on versonut myös paljon uusia muotoja. Tällaisia ovat esimerkiksi teemavinkkaus, yhdistelmävinkkaus ja vertaisvinkkaus. (Heinonen 2005, 138.) Nykyisin on helppo hyödyntää teknologiaa kirjavinkkauksia toteuttaessa. Vinkkauksesta voi tehdä kokonaan digitaalisen kuvaamalla sen videolle ja jakamalla sen internetissä kaikkien nähtäville. (Booktalking 2014, viitattu 12.9.2014)

Kirjavinkkaukseen liittyy myös haasteita. Vaikka vinkkaus on tekijälleen palkitsevaa, se vaatii myös paljon aikaa ja pitkäjänteisyyttä sekä kirjallisuuden tuntemusta. Resurssipula aiheuttaa ongelmia puhuttaessa kirjavinkkauksesta eikä edelleenkaan ole yhtenevää käsitystä siitä, kuuluuko vinkkausten valmistelu työajalle. (Kirjastot.fi 2011b, viitattu 14.8.2014.) Kirjavinkkausta oppilaille voivat kirjastotyöntekijän lisäksi antaa myös opettajat tai toiset oppilaat (Booktalking 2014, viitattu 12.9.2014).

2.2.6 Koulukirjastot

Peruskoululain koulukirjastotoimintaa koskevan pykälä 47:n mukaan perusopetuksen yhteydessä voidaan oppilaille järjestää kirjastotoimintaa (Sinko 2005, 19). Toimivan koulukirjaston peruspalveluihin kuuluu hyvä kirjastotila, kirjaston käyttömahdollisuus, lainausmahdollisuus ja opastus tiedonhankintaan (Lauronen 2005, 89). Koulukirjastojen yhtenä tavoitteena on, että oppilaasta kasvaa aktiivinen ja taitava koulukirjaston ja yleisten kirjastopalvelujen käyttäjä (Frantsi 2005, 44).

Singon mukaan koulukirjastolla voidaan sanoa olevan kolme pedagogista tehtävää; koulukirjastoissa harjaannutaan kaikessa oppimisessa hyödynnettäviin tiedonhallintataitoihin ja toisaalta ne myös innostavat lukemiseen ja syventävät kirjallisuudentuntemusta. Lisäksi ne voivat luoda viihtyvyyttä ja vahvistaa yhdessäolon kulttuuria kouluissa. Koulukirjastojen tulisikin olla sisustettu siten, että oppilaat voisivat viettää siellä lepo- ja virkistyshetkiä. Niiden tulisi olla auki myös väli- ja ruokatunneilla sekä koulun päätyttyä. Myös tästä syystä koulukirjastoissa tulisi olla oma kirjastonhoitaja. (Sinko 2005, 21.)

Koulukirjasto toimii oppimisympäristönä, jossa tiedonhallintataitoja luontevimmin opitaan. Innostava oppimisympäristö, jossa on tarjolla monenlaisia tiedonlähteitä ja opastusta niiden etsintään ja käyttöön sekä rohkeat ja ahkerat opettajat auttavat oppilaiden tiedonhallintataitojen kehittämisessä. Tällaisen oppimisympäristön saavuttamiseksi tarvitaan monenlaista yhteistyötä niin kirjastonhoitajan ja opettajien kesken kuin koulukirjaston ja kunnan kirjastonkin kesken. (Sinko 2005, 28-29.)

Koulukirjaston luonnollisin ja helpoiten tavoitettava yhteistyökumppani on yleinen kirjasto. Toimiva yhteistyösuhde on kahdensuuntainen; siitä on hyötyä molemmille osapuolille. Toisen osapuolen tunteminen on yksi tärkeimmistä edellytyksistä tehokkaalle yhteistyölle. Sekä koulukirjastoa että yleistä kirjastoa tarvitaan kirjastokasvatuksessa ja niiden palvelut täydentävät toisiaan. Mikäli yleinen kirjasto sijaitsee koulurakennuksessa tai koulun kanssa samassa pihapiirissä, se avaa monenlaisia yhteistyömahdollisuuksia. Tämä kuitenkin edellyttää molemminpuolista tahtoa toiminnan organisoimiseen yhteisillä pelisäännöillä. (Lappalainen 2005, 117–118.) Yleinen kirjasto voi tarjota kouluille myös kirjastoautopalveluja. Ne ovat tärkeitä etenkin kouluille, jotka sijaitsevat kaukana yleisestä kirjastosta. Kirjastoautojen ja koulujen aikatauluihin tulisi kiinnittää huomiota sovittamalla ne toisiinsa mahdollisuuksien mukaan. (sama, 126.)

Koulukirjastokokoelman tehtävänä on toimia opetussuunnitelman tavoitteiden toteuttamisen välineenä (Lauronen 2005, 71). Koulukirjastokokoelman tulisi olla tarpeeksi laaja oppimisen ja opettamisen tarpeisiin. Lisäksi sen tulisi sisältää ajantasaista ja oppimisprosessin sekä tiedonhallintataitojen kehittämisen kannalta tarpeellista aineistoa. Kokoelmaa tulisi kehittää säännöllisesti luokan- ja aineenopettajien kanssa, sillä heillä on usein tietoa siitä, mitkä aineistot ovat tarkoituksenmukaisimpia. Myös poistoja tulee tehdä säännöllisesti. Vanhentunutta aineistoa ei tulisi turhaan säilyttää, sillä se estää hyvän aineiston tehokkaan käytön ja vaikeuttaa ajantasaisen ja relevantin tiedon löytymistä. (sama, 83.)

Suomen koulukirjastot kärsivät kuitenkin resurssipulasta. Koulukirjastoille ei varata varsinaista budjettia, joten niiden ylläpitoon on käytettävissä vain vähäisiä varoja. Tästä syystä niiden kokoelmat ovat usein vanhentuneita. Kokoelmat koostuvat aineistosta, joka on vanhempaa kuin sitä käyttävät koulun oppilaat. Myös tietoteknisten laitteiden määrä koulukirjastoissa on usein vähäinen. Tavallisesti koulukirjaston hoidosta vastaa opettaja, jolle on varattu aikaa kirjastonhoidollisiin tehtäviin vain pari tuntia viikkoa kohden. Lisäksi koulukirjastojen tiloissa on parantamisen varaa, sillä ne eivät useinkaan palvele tarkoitustaan. (Sinko 2013, viitattu 20.8.2014.)

Tästä huolimatta Suomesta löytyy myös sellaisia koulukirjastoja, joiden hoitamiseen ja kehittämiseen on varattu resursseja. Näissä koulukirjastoissa kokoelmat ovat ajan tasalla, kirjaston tilat ovat miellyttävät ja käytännölliset ja kirjastosta löytyy nykyaikaiset tietotekniset laitteet. Mikä tärkeintä, tällaisista koulukirjastoista löytyy usein myös koulukirjastonhoitaja. (Sinko 2013, viitattu 20.8.2014.)

Koulukirjastojen taso vaihteleekin suuresti ja Opetushallitus on huolestunut tilanteesta, sillä se lisää oppilaiden keskinäistä epätasa-arvoa. Myöskään opetusneuvos Pirjo Singon mukaan tasa-arvo ei toteudu. ”Joillakin kouluilla on erinomaiset olosuhteet kehittää lukutaitoa, saada kiinnostavaa luettavaa ja opetella moderneja tiedonhankinnan taitoja, kun taas toiset koulukirjastot ovat retuperällä”. (Niiranen 2012, viitattu 15.8.2014.)

Koulukirjastoja tulisikin aktiivisesti kehittää ja lisätä niihin kohdistuvien resurssien määrää. Niitä ei kuitenkaan pitäisi lähteä kehittämään ”erillisiä polkuja” pitkin vaan jo olemassa olevaa kirjastoverkkoa hyödyntäen. Yhteistyön mahdollistamiseksi ATK-järjestelmien tulisi täyttää samat standardit kuin muidenkin kirjastojen. (Heinisuo, Koskela & Saine 2004, 35.)

Vuoden 2016 peruskoulujen opetussuunnitelmaan on sisällytetty uusia osaamisalueita, joista yksi on monilukutaito. Se käsittää perinteisten lukemisen ja kirjoittamisen osaamisen lisäksi myös niin sanottuja uusia lukutaitoja, kuten visuaalisen ja digitaalisen lukutaidon, informaatiolukutaidon ja medialukutaidon. Tähän monilukutaitoon sisällytetään kaikki määritelmät, tavoitteet ja sisällöt jokaisesta oppiaineesta. Tämän myötä käsitys oppimisesta tulee päivittymään. Yhdessä oppiminen, oppimisen ilo sekä toisten tunteiden huomioon ottaminen oppimisen ohessa ovat asioita, joiden merkitys tulee vahvistumaan. Singon mukaan toimiva koulukirjasto auttaisi näiden taitojen saavuttamisessa käytännössä. (Sinko 2013, viitattu 20.8.2014.)

2.2.7 Muut yhteistyömuodot

Aiemmin käsiteltyjen yhteistyömuotojen lisäksi kirjaston ja koulun välillä on olemassa myös muunlaista yhteistä toimintaa. Tällaisia ovat erilaiset koululaisille suunnatut kirjastossa järjestettävät tapahtumat, kerhot, kilpailut, kirjailijavierailut sekä erilaiset näyttelyt.

Kirjailijavierailut ovat pidetty ja hyväksi havaittu yhteistyömuoto. Vierailujen toteuttaminen vaatii yleensä kirjastojen ja koulujen resurssien yhdistämistä. Kustannuksiin on mahdollista hakea tukea esimerkiksi kustantajien rahastoista tai alueellisilta taidetoimikunnilta. Onnistunut kirjailijavierailu on sellainen, jossa teemoista, palkkioista ja järjestelyistä on sovittu hyvissä ajoin ja jossa oppilailla on mahdollisuus tehdä kysymyksiä kirjailijalle. Kirjastosta voidaan lähettää esiintyvän kirjailijan töitä luokille etukäteen, jotta oppilaat voivat tutustua niihin. (Kirjastot.fi 2011b, 4.9.2014.)

Oppilaiden töistä koottujen näyttelyiden järjestäminen kirjastossa on yksi helpoimmin toteutettavissa oleva yhteistyömuoto. Se tuo paljon iloa oppilaille sekä heidän vanhemmilleen. Se onkin hyvä keino saada koko perhe tutustumaan kirjastoon – näyttelyn ohessa. (Kirjastot.fi 2011b, 4.9.2014.) Näyttelyitä voidaan järjestää myös koulukirjaston tiloissa.

Lisäksi yksi yleinen yhteistyömuoto on kirjaketit, joita kirjastot voivat toimittaa koululuokille. Tämän yhteistyömuodon avulla kirjat saadaan helposti oppilaiden käyttöön, eikä heidän itse tarvitse käydä lainaamassa niitä kirjastosta. Kirjapaketeista on myös apua, mikäli mahdollisen koulukirjaston kokoelma on puutteellinen. Kirjapaketit voidaan koota esimerkiksi tietyn teeman mukaan. Kirjapakkettien säännöllinen toimitus koululuokalle on riippuvaista opettajan omasta aktiivisuudesta.

3 TUTKIMUSYMPÄRISTÖ

3.1 Kempeleen kunta

Kempeleen kunta sijaitsee Pohjois-Pohjanmaan maakunnassa ja se on perustettu vuonna 1867. Sen naapurikuntia ovat Oulu, Oulunsalo, Liminka, Muhos ja Tyrnävä. 1900-luvun lopussa Kempele oli Suomen nopeimmin kasvava kunta. (Paakki 2008, 8.) Kempeleessä on 16735 asukasta (Väestörekisterikeskus 30.4.2014, viitattu 11.8.2014). Kunnan ikäjakauma on nuori ja siellä asuu paljon lapsiperheitä (Paakki 2008, 75). Kempeleen pinta-ala on 110,35 km² (Maanmittauslaitos 1.1.2014, viitattu 11.8.2014). Kunnan tavoitteena on yhteisöllinen Kempele – elinvoimainen kasvukunta. Merkittävänä tekijänä tavoitteen toteutumiseksi ovat yhteisöllisyyden ja osallisuuden vahvistaminen. (Kempeleen kunta 2014, viitattu 11.8.2014.) Kempele valittiin vuonna 2008 toteutuksessa koko Suomen kattavassa kaupunkien ja kuntien asukastyytyväisyystutkimuksessa Suomen parhaaksi kunnaksi (FCG Efeko Oy 2008, viitattu 28.8.2014). Se on valittu myös Suomen luovimmaksi kunnaksi vuonna 2006 (Suomen Keksijäin Keskusliitto KEKE ry 2014, viitattu 28.8.2014).

3.2 Kempeleen kirjasto

Kirjastotoiminta alkoi Kempeleen kunnassa vuonna 1880, jolloin aluksi yksityiskirjastona toiminut kokoelma siirrettiin kunnan omistukseen. Tuolloin valittiin myös kirjastonhoitaja, joka oli talollinen Abraham Ollila. Vuonna 1882 kirjastossa oli noin 200 kirjaa. Kirjasto sai vakinaisen paikan Junttilan talosta, jossa järjestettiin myös kunnallislautakunnan ja valtuuston kokouksia. Myöhemmin kirjasto toimi muun muassa vuonna 1937 hankitussa ensimmäisessä kunnantalossa. Vuoden 1960-luvun lopussa kirjastossa oli 2 511 sidosta eli kirjaston kehitys oli verkkaista. (Paakki 2008, 35.)

Vuonna 1976 kirjasto muutti ensimmäisiin omiin tiloihin uuden ylästerakennuksen yhteyteen. Tämän jälkeen kirjaston kehitys nopeutui huomattavasti ja esimerkiksi vuonna 1981 kirjastossa oli jo yli 40 000 nidettä. Sivukirjasto perustettiin vuonna 1981 ja se sijoitettiin Honkasen monitoimitiloon. Pääkirjaston tilat alkoivat käydä ahtaaksi väestönkasvun myötä ja monien vaiheiden jälkeen pääkirjasto siirtyikin kauppakeskus Zeppelinin tiloihin vuonna 1995. (Paakki 2008, 35.) Idea kirjaston muuttamisesta liikekeskukseen aiheutti alussa vastustusta, koska missään muualla Suo-

messa ei vielä oltu sijoitettu kirjastoa kauppakeskukseen. Myös kaupallisen toiminnan ja kirjaston toimiminen samassa tilassa herätti epäilyksiä. (Kinnunen, haastattelu 29.9.2014.) Muuton myötä kirjasto sai kuitenkin kaksinkertaiset tilat entiseen nähden, noin 1000m². Myöhemmin kirjaston siirtyminen kauppakeskuksen tiloihin osoittautui hyväksi ratkaisuksi ja se onkin palvellut molempia osapuolia. (Paakki 2008, 35.) Alussa kirjasto toimi liikekeskuksen tiloissa vuokralla, mutta nykyisin tilat ovat Kempeleen kunnan omistuksessa. Tilat ovat kuitenkin alkaneet käydä ahtaiksi. Tiloja ei ole alun perin suunniteltu kirjastotiloiksi ja siellä onkin hyvin matala huonekorkeus kirjastolle. (Kinnunen, haastattelu 29.9.2014.)

Kempeleen pääkirjaston ja Tietotorin kokoelman kokonaismäärä oli 98 614 vuonna 2013. Hankintoja tehtiin 5 438 ja poistoja 7 494 kappaletta. Aineistokulut olivat 90 276 euroa, joka oli 14,09 % vuoden 2013 toimintakuluista. Kokonaislainausmäärä oli yhteensä 337 303 kappaletta vuodessa. Käyttäjäkoulutuksia järjestettiin 115 kertaa ja tapahtumia 80 kappaletta vuoden aikana. (Kirjastot.fi 2014, viitattu 12.8.2014.) Vaikka Kempeleen kunnan asukasluku on kasvanut, ei kirjasto ole saanut lisää aineistomäärärahaa. Jotkin suositut aineistolajit, kuten konsolipelit ja dvd:t ovat kalliita ja vievät oman osuutensa määrärahoista. (Kinnunen, haastattelu 29.9.2014.)

3.2.1 Pääkirjasto

Kempeleen pääkirjasto työllistää nykyisin kahdeksan vakituista työntekijää, joihin kuuluu kirjasto-toimenjohtaja, musiikkikirjastonhoitaja, neljä kirjastovirkailijaa ja kaksi lastenkirjastonhoitajaa (Kinnunen, haastattelu 29.9.2014). Kirjasto on avoinna maanantaista perjantaihin kello 11 – 20 ja lauantaisin kello 10 – 15. Kempeleen kirjasto on yksi OUTI-kirjastoista, joten siellä on käytössä OUTI-kirjastokortti. (Kempeleen kunta 2014, viitattu 12.8.2014.) Muita OUTI-kirjastoja ovat Oulun kaupunginkirjasto sekä Iin, Muhoksen, Siikajoen, Limingan, Lumijoen, Tyrnävän ja Vihannin kirjastot. Kaikilla OUTI-kirjastoilla on yhteinen aineistotietokanta sekä yhteinen kirjastokortti. (OUTI-kirjastot 2014, viitattu 12.8.2014.)

Kempeleen pääkirjastossa on aikuisten osasto, lasten ja nuorten osasto sekä musiikkiosasto. Aikuisten osastolla sijaitsevat mm. näyttelytila sekä lehtisali, johon tulee tilattuja sanomalehtiä 18 kappaletta ja aikakauslehtiä yli 90 kappaletta. Lasten ja nuorten osastolla järjestetään satutuokioita kerran viikossa. Kirjastossa on myös tutkijanhuone, joka on asiakkaiden käytössä. Kirjastoon on koottu Seniorikeidas, josta ikäihmiset voivat lainata heille suunnattua aineistoa. Kirjastossa on

käytössä myös kotipalvelu niille asiakkaille, jotka eivät pääse itse kirjastoon. (Kempeleen kunta 2014, viitattu 12.8.2014.)

Kempeleen kirjastossa on haluttu panostaa lasten ja nuorten aineistoon ja tällä tavalla tukea lasten ja nuorten lukuharrastusta. Lasten ja nuorten aineiston osuus hankinnoissa on suuri. Esimerkiksi vuoden 2013 kirjahankinnoista 51 prosenttia oli lasten ja nuorten kirjoja. Lasten ja nuorten aineistohankinnoissa halutaan panostaa etenkin suosittuihin kirjoihin, kuten Risto Räppääjä-kirjoihin, Ella-kirjoihin sekä Tatu ja Patu-kirjoihin, joita Kempeleen kirjastoon hankitaankin yli kymmenen kappaletta aina uutuuskirjan ilmestyessä. Tästä huolimatta suosituttuja kirjoja ei ole tarpeeksi niiden kysyntään nähden. Vähemmän suosittuja kirjoja hankitaan vain yksi tai kaksi kappaletta. Myös lasten kuvakirjoja, dvd:itä ja äänikirjoja hankitaan runsaasti, koska niitä lainataan paljon. Asiakkaiden toiveita kuunnellaan hyvin ja niiden pohjalta tehdään myös hankintoja. Tilanpuute vaivaa myös lasten ja nuorten osastoa ja poistoja on jouduttu tekemään. Lasten ja nuorten osastolla aineisto on jaettu kahteen osaan: lasten aineistoon, joka kattaa koululuokat 1 – 6 sekä nuorten aineistoon, joka kattaa puolestaan koululuokat 7 – 9. Näiden tunnukset ovat KE-LAS ja KENUO. Kinnusen mukaan lainakierto lasten ja nuorten osastolla on hyvä ja lainausmäärät ovat olleet nousussa joka vuosi. Esimerkiksi vuonna 2006 yhteislainaus lasten ja nuorten osastolla oli 113 000 ja 155 000 vuonna 2013. (Kinnunen, haastattelu 29.9.2014.)

Kempeleen kirjasto on mukana kansainvälisessä sisarkirjasto-ohjelmassa. Siihen kuuluu satoja kirjastoja ympäri maailmaa. Kempeleen kirjaston sisarkirjasto on Cloquet Public Library, joka sijaitsee Cloquetissa, Minnesotan osavaltiossa Yhdysvalloissa. Lisäksi Kempeleen kirjastolla ja Ylikylän yhtenäiskoululla on kirjasto- ja kouluyhteistyötä yhdessä Donoghuen koulun kanssa, joka sijaitsee Chicagossa. (Kempeleen kunta 2014, viitattu 12.8.2014.)

3.2.2 Tietotori

Kempeleen pääkirjastolla on yksi sivukirjasto, Tietotori, joka sijaitsee Kirkonkylän yhtenäiskoulun yhteydessä. Tietotori toimii lähi- ja koulukirjastona ja se työllistää nykyisin yhden kirjastovirkailijan. Aikaisemmin siellä oli kaksi työntekijää, joista toinen oli kirjastovirkailija ja toinen opettaja sekä kirjastovirkailija. (Kinnunen, haastattelu 29.9.2014.) Tietotori on avoinna arkisin kello 12–16. (Kempeleen kunta 2014, viitattu 12.8.2014.) Se perustettiin vuonna 1995 Kempeleen pääkirjaston siirtyessä Zeppeliiniin. Tietotori toimi aluksi pääkirjaston entisissä tiloissa, joista se siirtyi myöhemmin koulun laajennuksen myötä Kempeleen koulukeskukseen. Kempeleen Tietotori oli aikoi-

naan ainutlaatuinen projekti Suomessa. Siitä tuli kirjaston ja koulun yhteinen kirjasto, joka teki paljon yhteistyötä lähellä sijaitsevien koulujen kanssa. Koulut ovat käyttäneet paljon Tietotorin tiloja ja tietokoneita omassa työskentelyssään. Nykyisin Tietotorin kanssa samassa tilassa toimii nuorisotoimi. Muutto johtui yleisistä säästötoimenpiteistä, joita Kempeleenkin kunnassa on jouduttu tekemään. Tämä on aiheuttanut paljon muutoksia Tietotorilla, joista kerrotaan tarkemmin luvussa 4.3 Yhteistyön tulevaisuus. Muutoksista huolimatta yhteistyö koulujen kanssa tulee jatkumaan. (Kinnunen, haastattelu 29.9.2014.)

3.3 Alakoulut

Kempeleen kunnassa on viisi alakoulua; Ketolanperän koulu, Kirkonkylän yhtenäiskoulu, Linnakangastalon koulu, Santamäkitalon koulu ja Ylikylän yhtenäiskoulu. Kirkonkylän yhtenäiskoulu ja Ylikylän yhtenäiskoulu ovat oppilas- sekä opettajamääriltään Kempeleen suurimpia kouluja. Lähimpänä Kempeleen pääkirjastoa sijaitsee Ylikylän yhtenäiskoulu, jolta matkaa kirjastoon on alle kilometri. Muista kouluista on matkaa noin 3 – 5 kilometriä. (Google Maps, viitattu 28.10.2014.)

Ketolanperän koulu on lähikoulu, jossa on 84 oppilasta ja 7 opettajaa. Koulussa järjestetään opetusta vuosiluokille 0 – 4 ja luokkia on yhteensä viisi. Koulu toimii yhteistyössä Kirkonkylän yhtenäiskoulun ja Santamäkitalon koulun kanssa. (Kempeleen kunta 2014, viitattu 11.8.2014.) Ketolanperän kansakoulu perustettiin vuonna 1938 ja se jäi Kempeleen kunnan viimeiseksi suureksi koulurakennusurakaksi ennen sotia (Hiltunen 1983, 78). Vuonna 1952 perustettu Metsäalueen koulupiiri yhdistettiin vuonna 1970 Ketolanperän piiriin. Metsäalueen koulu aloitti toimintansa vuonna 1952 maanviljelijä Yrjö Puumalalaiselta vuokratuissa tiloissa, mutta koulutoiminta jäi verrattain lyhytaikaiseksi. Siitä tekivät tarpeettoman koulupiirin oppilasmäärän nopea supistuminen 1960-luvun lopulla ja kyyditysolojen kehitys. (sama, 115.)

Linnakangastalon koulu on valmistunut vuonna 2008 ja se on näin ollen uusin Kempeleen kunnan kouluista. Siellä on 292 oppilasta ja 19 opettajaa ja opetusta järjestetään vuosiluokille 1 – 4. Lisäksi opetusta järjestetään esikoululaisille. Linnakangastalo on pienten lasten monitoimitalo, jonka toiminta-ajatuksena on ”Yksilöllistä kasvupolkua yhdessä kulkien”, joka tarkoittaa kunkin lapsen yksilöllistä kasvun ja oppimisen tukemista kussakin kehitysvaiheessa. (Kempeleen kunta 2014, viitattu 11.8.2014.)

Santamäkitalon koulussa on 175 oppilasta ja 14 opettajaa. Koulussa järjestetään opetusta vuosiluokille 1 – 4, jonka jälkeen oppilaat siirtyvät 5. luokalle Kirkonkylän yhtenäiskouluun. Tämän lisäksi koulussa toimii pienluokka 5 – 9 –luokkalaisille, joita opettaa erityisopettaja. (Kempeleen kunta 2014, viitattu 11.8.2014.)

Ylikylän yhtenäiskoulussa järjestetään opetusta vuosiluokille 1 – 9. Koulussa on 984 oppilasta ja 74 opettajaa. (Kempeleen kunta 2014, viitattu 12.8.2014.) Koulu on vanha, sillä kansakoulutoiminta alkoi Ylikylällä jo vuonna 1908 Samuli Tuohinin kartanon huoneissa. Ylikylän koulun päärakennus valmistui vuonna 1911. (Hiltunen 1983, 51.) Koululle on myönnetty useita palkintoja, kuten Vuoden koulu –palkinto vuonna 1994 ja Vuoden koulukirjasto –palkinto vuonna 2005. (Kempeleen kunta 2014, viitattu 12.8.2014.)

Kirkonkylän yhtenäiskoululla on 940 oppilasta ja 96 opettajaa. Opetusta järjestetään vuosiluokille 1 – 10. Tämän lisäksi opetusta järjestetään myös esikouluikäisille. Koululla on yhteensä 52 luokkaa. (Kempeleen kunta 2014, viitattu 12.8.2014.) Kirkonkylän yhtenäiskoulu on vanhin Kempeleen kouluista. Kansakoulutoiminta alkoi Kirkonkylällä vuonna 1882, jolloin koulu sijoitettiin väliaikaisesti Junttilan taloon. (Hiltunen 1983, 28.) Alussa oppilaita oli hieman yli 40 (sama, 30).

Kempeleen kunta on laatinut yhteisen toimintasuunnitelman, Hyvän kasvun strategian vuosille 2010 - 2014. Strategia otetaan huomioon yksiköissä keskeisenä toiminnan ohjeasiakirjana. Tavoitteiden toteutumista arvioidaan vuosittain.

Tavoitteena on luoda lapselle ja nuorelle yhtenäisen kasvun, kehittymisen ja oppimisen polku varhaiskasvatuksesta perusopetuksen kautta toiselle asteelle, johon lasten ja nuorten vapaa-ajanpalvelut kiinteästi liittyvät. Yhteisen tavoitteen saavuttaminen vaatii lapsen ja nuoren yksilöllistä ohjausta ja tukea, osallisuutta ja turvallisuutta, kasvatuskumppanuutta kotien kanssa sekä henkilöstön osaamista ja työyhteisöjen hyvinvointia.

Toimintasuunnitelman arvoja ovat luovuus, turvallisuus, kuntalaislähtöisyys ja yhteisöllisyys. ”Koko kylä kasvattaa” – periaate ohjaa toiminnan kehittämistä.

Hyvän kasvun strategian Visio 2014: Hyvä kasvaa yksilönä yhteisössä

”Jokaisella lapsella ja nuorella on yksilöllisesti huomioiva, turvallinen, osallisuuteen kannustava, ohjaava ja tukeva kasvu- ja oppimisyhteisö, jossa kehittyvät työyhteisöt toimivat kotien kanssa kasvatuskumppanuudessa”. (Kempeleen kunta 2014, viitattu 12.8.2014.)

4 YHTEISTYÖ KEMPELEEN KUNNASSA

4.1 Yhteistyön alkuvaiheet

1970- ja 1980-luvulla kirjaston ja koulujen välinen yhteistyö oli Kempeleessä vielä melko vähäistä ja se piti sisällään lähinnä koululuokkien kirjastovierailuja. Kirjavinkkausta ei tuolloin juurikaan järjestetty, sillä se on suhteellisen uusi asia. Varhaisimmat tallennetut tiedot Kempeleen kirjastossa järjestetystä kirjavinkkauksesta ja kirjastonkäytönopetuksesta ovat peräisin vuodelta 1998. Tuolloin kirjaston ja koulun välisestä yhteistyöstä vastasi kirjastotoimenjohtaja yhdessä toisen työntekijän kanssa. Myöhemmin nähtiin, että lastenkirjastonhoitajan virka olisi tarpeellinen ja se perustettiin Kempeleeseen 1990-luvun lopulla. (Kinnunen, haastattelu 29.9.2014.)

Lastenkirjastonhoitaja Reijo Kinnunen on ollut töissä Kempeleen kirjastossa vuodesta 1998 saakka. Hän on ollut mukana kirjaston ja koulun välisessä yhteistyössä 2000-luvun alkupuoliskolta lähtien. Tuolloin hän alkoi järjestää esimerkiksi kirjavinkkausta. Lastenkirjastonhoitajaksi Kinnunen valittiin 2000-luvun puolivälissä. Sitä ennen hän oli toiminut lastenkirjastovirkailijana. Jo tuolloin kirjaston ja koulun välinen yhteistyö oli systemaattista toimintaa Kempeleen kirjastossa ja tietyt luokka-asteet, 1.-luokka, 3.-luokka ja 6.-luokka kutsuttiin vuosittain kirjastoon. Toiminta kaisi kuitenkin edelleen parannusta ja Kinnunen alkoikin pohtia, miten sitä voitaisiin kehittää. Kinnunen alkoi kehittää Kempeleen kirjastolle lukudiplomia, joka otettiin käyttöön vuonna 2007. Ensimmäisenä lukuvuotena eli vuosina 2007 – 2008, Kempeleen kouluissa suoritettiin yhteensä 292 diplomia. Lukudiplomitoiminnan myötä opettajatkin tulivat tutummaksi lastenkirjastotyöntekijöille. Kirjastoon perustettiin tuolloin myös Lastentiimi, johon kuului Reijo Kinnusen lisäksi lastenkirjastovirkailija. He jakoivat vastualueet siten, että Kinnunen vastasi koululuokista 1 – 4 ja lastenkirjastovirkailija puolestaan 5.- ja 6.-luokista. Tämä jako on käytössä edelleen. Heidän tavoitteenaan oli luoda yhteistyötä jokaisen alakoululuokan kanssa. He olivat sähköpostitse yhteydessä opettajiin ja tiedustelivat heiltä, olisivatko he kiinnostuneita kirjastovierailusta tai kirjavinkkauksesta. Lastenkirjastotyöntekijät tekivät myös vierailuja kouluille opettajan niin halutessa ja tällaisia vierailuja järjestettiin melko paljon. Vain harva opettaja ei lähtenyt mukaan yhteistyöhön. (Kinnunen, haastattelu 29.9.2014.)

Vuosina 2010 – 2011 Reijo Kinnunen oli yksin vastuussa kirjaston ja koulun väliseen yhteistyöhön liittyvästä toiminnasta, koska tuolloin Kempeleen kirjastolla ei ollut lastenkirjastovirkailijaa.

Näin ollen yhteistyö jäi vähäisemmäksi tuona lukuvuotena ja tällä oli vaikutusta myös oppilaiden lukuinnostukseen. Tämä näkyi suoritettujen lukudiplomien määrässä, joka laski edellisestä lukuvuodesta. (Kinnunen, haastattelu 29.9.2014.)

4.2 Yhteistyö tänä päivänä

Kirjasto pyrkii saamaan kaikki 1.-luokan oppilaat käymään kirjastossa. Kinnusen mukaan koulu-
luokkien vierailuilla on monia positiivisia vaikutuksia. Monet lapset tulevat myöhemmin vanhempiensa kanssa käymään kirjastossa, kun ovat ensin päässeet sinne koko luokan kanssa. Lisäksi ne oppilaat, joiden perheet eivät käy kirjastossa, pääsevät ainakin kouluajan tutustumaan kirjastoon. Tämä voi rohkaista heitä käymään kirjastossa kouluajan ulkopuolellakin. (Kinnunen, haastattelu 29.9.2014.)

Kirjastonkäytön opetusta annetaan koululuokille 1 – 4. Ensimmäisen luokan oppilaiden kanssa katsellaan, mitä kaikkea kirjastosta löytyy ja mitä kaikkea siellä voi tehdä. (Kinnunen, haastattelu 29.9.2014.) Tämän lisäksi opetellaan kirjaston käyttösääntöjä ja kirjan käsittelyä sekä sitä, miten kirjastossa kuuluu käyttäytyä. (Kempele 2014, viitattu 13.10.2014). Kolmannella ja neljännellä luokalla tehdään myös vielä perusasioita eikä tietokoneita käytetä. Oppilaat suorittavat mm. hyllyhakuharjoitustehtäviä pareittain, joiden avulla opetellaan hakemaan esimerkiksi tietyn kirjailijan kirjoja ja tietokirjoja tietystä aiheesta. Viidennen ja kuudennen luokan oppilaille järjestetään tiedonhaun opetusta. Tämä tapahtuu kouluilla, koska Kempeleen kirjastolla ei ole tarjota tiloja tai tietokoneita tähän tarkoitukseen. Tiedonhaun opetuksessa opetetaan sekä tiedonhakua että kirjastojärjestelmän käyttöä. (Kinnunen, haastattelu 29.9.2014.) Lisäksi tutustutaan YSA-asiasanastoon, perehdytään hyllyjärjestykseen sekä opetellaan tiedon luotettavuuden arviointia eli lähdekriittisyyttä (Kempele 2014, viitattu 13.10.2014).

Kirjavinkkausta tarjotaan kaikille alakoululuokille. Ensimmäisen luokan oppilaille vinkkaus järjestetään kirjastoon tutustumisen yhteydessä ja se on kestoltaan hieman lyhyempi kuin muilla luokka-asteilla. 2. – 6.-luokkalaisten vinkkaustuokiot kestävät yhden oppitunnin eli 45 minuutin verran. Kinnunen vinkkaa luokille 1 – 4 ja nuortenkirjastonhoitaja viidennestä luokasta ylöspäin. (Kinnunen, haastattelu 29.9.2014.)

Lukudiplomi on tällä hetkellä murrosvaiheessa. Kempeleen kirjastossa on tarkoitus ottaa lukudiplomi pakolliseksi ainakin osalle luokka-asteista Lukuinto-projektin myötä. Lukudiplomien suori-

tusmäärä on kasvanut joka lukuvuosi, ellei vuosien 2010 – 2011 notkahdusta oteta huomioon. Kun lukudiplomin käyttöönottolukuvuonna 2007 – 2008 lukudiplomeja suoritettiin 292 kappaletta, vuosina 2013 – 2014 määrä oli kasvanut jo 717 kappaleeseen. Toisaalta tähän vaikuttaa Linna-kangastalon koulun kanssa lukuvuonna 2013 – 2014 aikana toteutettu Lukuinto-projektin pilotointi. (Kinnunen, haastattelu 29.9.2014.)

Lukudiplomi on mahdollista suorittaa luokka-asteilla 1 – 6. Kouluille, jotka eivät ole olleet mukana Lukuinto-projektissa, lukudiplomi on toistaiseksi erilainen. Tavoitteena on lukea 4 – 6 kirjaa, jotka valitaan lukudiplomilistoilta. Ensimmäisen luokan oppilaat lukevat neljä kirjaa ja muut luokat puolestaan kuusi. Jokaiselle luokka-asteelle löytyy oma lista. Lukudiplomikirjan voi suorittaa myös kuuntelemalla äänikirjan. Lisäksi sen voi suorittaa soveltaen ryhmän tason mukaan. Luokka voi tutustua kirjoihin yhdessä ja opettaja voi lukea kirjoja ääneen. Jokaisesta luetusta kirjasta suoritetaan yksi tehtävä, jonka voi valita 16:sta eri vaihtoehdosta. Oppilaan on mahdollista esimerkiksi suunnitella kirjalle uusi kansilehti, tehdä kirjaesitelmä tai kirjoittaa kirjasta oma runo. Opettaja kirjaa valmiin tehtävän suoritetuksi. Kun vaadittava määrä kirjoja on luettu ja niiden tehtävät tehty, diplomi on suoritettu. Opettaja toimittaa diplomin suorittaneiden oppilaiden nimet kirjastoon ja kirjasto valmistaa lukudiplomit. Tämän jälkeen ne lähetetään kouluille, jossa opettaja jakaa ne keväällä todistusten jaon yhteydessä. (Kempeleen kunta 2014, viitattu 8.10.2014.) Aktiivisimmat luokat palkitaan keväällä lahjakortein ja kirjepalkinoin. Oppilas, joka on suorittanut ala-asteen aikana kaikki kuusi lukudiplomia palkitaan erityispalkinolla kuudennen luokan lopussa. Lisäksi kaikkien lukudiplomin suorittaneiden kesken arvotaan kirjepalkintoja. (Kempeleen kunta 2014, viitattu 8.10.2014.)

Lukudiplomi on koettu Kempeleessä toimivaksi ja tehokkaaksi tavaksi tutustuttaa lapsia kirjallisuuden eri muotoihin ja kasvattaa lasten ja nuorten lukuharrastusta. Sen suosioon vaikuttanee runsas lapsiperheiden määrä kunnassa sekä sen monipuolinen sisältö. Lukudiplomikirjalistoissa ja tehtävissä on runsaasti valinnanvaraa. Lukudiplomin haasteena on kuitenkin ollut kaikkien opettajien sitouttaminen yhteistyöhön, sillä kunnasta löytyy edelleen luokkia, joissa lukudiplomia ei ole otettu osaksi koulutyötä. Opettajan asenne vaikuttaa suuresti siihen, kuinka aktiivisesti lukudiplomia luokassa suoritetaan. Tähän haasteseen haluttiin vastata Lukuinto-pilotoinnin avulla. (Kinnunen & Pehkonen 2014, 3 – 4.)

Lastenkirjastotyöntekijät ovat käyneet jonkin verran puhumassa vanhempainilloissa lukemisen merkityksestä, ja tällaista toimintaa saatetaan järjestää tulevaisuudessa enemmänkin. Kirjepaket-

teja opettajat saavat itse pyytää halutessaan. Kirjailijavierailija vierailee kouluilla joka vuosi ja rahoitus siihen anotaan ELY-keskukselta. Esimerkiksi viimeksi Kempeleessä vieraili suosittu nuortenkirjailija Aleksis Delikouras. Vierailija ei valitettavasti ehdi vierailla kaikilla viidellä koululla, joten kirjailijavierailuja vuorotellaan vuosittain koulujen kesken. (Kinnunen, haastattelu 29.9.2014.)

Kinnusen mukaan kirjaston ja koulun välinen yhteistyö on Kempeleessä nykyisin hyvällä mallilla. Kaikkiin alakoulujen opettajiin ollaan yhteydessä vähintään kerran lukuvuoden aikana ja heille tarjotaan kirjastonkäytön ja tiedonhaun opetusta sekä kirjavinkkausta. (Kinnunen, haastattelu 29.9.2014.) Näitä tapahtumia oli vuonna 2013 yhteensä yli sata (Kinnunen & Pehkonen 2014, 12). Vain muutamat opettajat eivät ole syystä tai toisesta lähteneet mukaan yhteistyöhön. Osa opettajista haluaa yhteistyötä järjestettävään useammankin kerran lukuvuoden aikana. (Kinnunen, haastattelu 29.9.2014.)

4.2.1 Lukuinto-projekti

Kempeleen kirjasto valittiin yhdessä Linnakangastalon koulun kanssa yhdeksi pilotiksi valtakunnalliseen Lukuinto-projektiin. Pilotointi toteutettiin lukuvuonna 2013 – 2014 ja Lukuinto tulee jatkumaan vuoteen 2015 saakka. Kyseessä on Opetusministeriön toteuttama hanke, jota koordinoi Oulun yliopiston informaatiotutkimuksen laitos. Projektin tarkoituksena on etsiä uusia yhteistyömalleja koulujen ja kirjastojen välille sekä kehittää lukutaitoa ja kasvattaa lukuintoa. Kempeleessä pilottina toimi lukudiplomi, joka oli ennen ollut vapaaehtoinen. Kempeleen kirjasto halusi Lukuinnossa keskittyä peruslukutaitoon, eikä projektissa ollut mukana esimerkiksi e-kirjoja. (Kinnunen, haastattelu 29.9.2014.)

Linnakangastalon koulun oppilaille lukudiplomista tuli pakollinen projektin myötä eli jokainen koulun oppilas suoritti sen. Kempeleen kirjasto lähetti Linnakangastalon koulun jokaiselle 14:lle luokalle kirjapaketin joka kuukausi, joiden teemat vaihtelivat kuukausittain. Jokainen oppilas suoritti yhden kirjan joka kuukausi ja suoritustapoja oli useita. (Kinnunen, haastattelu 29.9.2014.) Kirjavälintoja tehdessä haluttiin ottaa erityisesti huomioon oppilaiden eri kiinnostuksen kohteet sekä osaamistasot. Eri osaamistasojen huomioiminen koski etenkin ensimmäisen luokan oppilaita. Vanhempien oppilaiden kohdalla pyrittiin huomioimaan sekä paljon lukevat että vähemmän lukevat lapset.

Oppilaat tuottivat materiaalia luetuista kirjoista Lukuinto-vihkoihinsa muun muassa kirjoittamalla ja piirtämällä. Lisäksi yksi nelosluokka piti luokan yhteistä Lukuinto-blogia. (Kinnunen & Pehkonen 2014, 12.) Joidenkin oppilaiden ja opettajien palautteiden mukaan lukudiplomien suorittaminen oli osittain raskasta, mutta suurimmaksi osaksi siihen oli tyytyväisiä, myös vanhempien osalta. Monet vanhemmat toivoivatkin, että Lukuinto-projekti jatkuu myös tulevaisuudessa. Tutkimusten perusteella, joita tehtiin Lukuinnosta sekä projektin alussa että lopussa, projekti otettiin hyvin vastaan ja vaikutukset olivat positiivisia. (Kinnunen, haastattelu 29.9.2014.)

Uusia lukutapoja kehitettiin ja yksi iso tema oli yhteisöllisyys sekä lapsien ja vanhempien yhdessä tekeminen. Lapsi pystyi lukemaan diplomikirjoja kotona yhdessä vanhempiensa kanssa tai kuuntelemaan niitä vanhempien lukemana. (Kinnunen, haastattelu 29.9.2014.) Uutena työskentelymuotona otettiin käyttöön päivittäiset äänenlukuhetket ensimmäisen luokan oppilaille. Opettaja luki äänen luokassa joka päivä 15 minuuttia kirjastohenkilökunnan valitsemaa monipuolista kirjallisuutta. (Kinnunen & Pehkonen 2014, 12.) Lukutaidosta ei haluttu tehdä kynnyskysymystä diplomien suorittamiselle, vaan haluttiin, että jokainen oppilas kykenisi suorittamaan diplomin. Yksi suorittamistapa oli näin ollen äänikirjan kuuntelu. Lukuinto-pilotointi huipentui Lukuinto-markkinoihin, jotka järjestettiin syyskuussa 2014 Linnakangastalon koululla. Siellä yli 300 lasta kiersi eri pajoja yhdessä joko vanhempiensa tai muun aikuisen kanssa. Pajoja oli kolmenlaisia: lukupajoja, kirjoituspajoja sekä toimintapajoja. Jokaisen lapsen ja aikuisen tuli valita ainakin yksi paja jokaisesta kategoriasta. Tarjolla oli mm. runo-ongintaa, satuvoimistelua ja tiedonhakuharjoituksia pienemmille sekä isommille koululaisille. Tapahtumassa järjestettiin myös kirjavinkkausta ja tietoisuus lukemisen tärkeydestä. Nämä molemmat oli kohdennettu aikuisille, jotka olivat lapsen mukana tapahtumassa. Kinnusen mukaan palaute Lukuinto-markkinoista oli todella positiivista. (Kinnunen, haastattelu 29.9.2014.)

Kempeleen kirjastolla on tavoitteena, että lukudiplomista tulisi osa opetussuunnitelmaa ja se onkin tarkoitus laajentaa kaikkiin kunnan alakouluihin. Pilotointivaiheessa toteutettua mallia täytyy kuitenkin jonkin verran muokata. Kirjaston resurssit eivät riitä jatkossa kirjakettien toimittamiseen samassa laajuudessa, sillä yhteensä lukudiplomin suorittajia on noin 1700. Näin ollen Linnakangastalon koulunkin oppilaat joutuvat jatkossa hankkimaan lukudiplomikirjansa itse. Tämä toivottavasti johtaa siihen, että oppilaat tulevat jatkossa vierailemaan enemmän kirjastossa. (Kinnunen, haastattelu 29.9.2014.)

Lukuinto-pilotoinnin päätyttyä kirjasto ja koulu huomasivat, että toiminnassa on vielä kehitettävää. Jatkossa Lukuinto-tehtävien suoritusapoja voitaisiin monipuolistaa. Kirjallisen ja kuvallisen suorituksen lisäksi tehtäviä voisi tulevaisuudessa toteuttaa myös esimerkiksi näyttelemällä tai sanataideprojektien avulla. Myös teknologialla voisi olla entistä suurempi rooli tehtävien suorittamisessa. Lisäksi todettiin, että kirjalliset olisi ollut hyvä tehdä yhteistyössä opettajien kanssa, koska he tuntevat oppilaat paremmin kuin kirjaston työntekijät. (Kinnunen & Pehkonen 2014, 13 – 14.)

Lukuinto-projektilla on huomattu olevan paljon positiivisia vaikutuksia. Se on kehittänyt lukutaitoa sekä lisännyt innostusta lukemista kohtaan. Kouluissa on havaittu, että Lukuinto on kannustanut erityisesti vähän lukevia lapsia kirjojen pariin. Kotien osallistuminen ja tietoisuus lukemisen merkityksestä on myös lisääntynyt. Yhteistyö kirjaston ja koulun välillä oli koko projektin ajan sujuvaa, mutta yhteistä aikaa olisi voinut löytyä enemmän. (Kinnunen & Pehkonen 2014, 10.)

4.2.2 Kirjaston näkökulma mediakasvatukseen

Kempeleen kirjasto ei järjestä mediakasvatusta eikä sitä ole tällä hetkellä suunnitteilla tulevaisuudellekaan. Tämä johtuu siitä, ettei kirjaston henkilökunta näe mediakasvatuksen kuuluvan kirjaston ydintehtäviin vaan vastuu mediakasvatuksesta kuuluu pääsääntöisesti kouluille. Kirjasto onkin keskittynyt peruslukutaidon edistämiseen ja fyysinen, perinteinen kirja on sille hyvin tärkeä. Jonkin verran mediakasvatusta voidaan kuitenkin sanoa järjestettävän 5.- ja 6.-luokkalaisille tiedonhaun opetuksen muodossa. Tiedonhaun opetuksessa käsitellään mm. lähdekriittisyyttä, joka kuuluu oleellisena osana mediakasvatukseen. Kinnusen mukaan Kempeleen kirjasto on perinteinen kirjasto eikä heillä ole tarjolla asiakkaille esimerkiksi e-kirjan lukulaitteita. Toisaalta asiakkaat eivät ole näitä kirjastolta tiedustelleetkaan. (Kinnunen, haastattelu 29.9.2014.)

Mediakasvatuksen järjestäminen Kempeleen kirjastossa olisi haastavaa myös käytännössä tilanpuutteen vuoksi. Pääkirjastolla ja Tietotorilla ei ole riittävästi tietokoneita mediakasvatuksen järjestämiseksi, joten ainoa vaihtoehto olisi järjestää sitä kouluilla. Kouluilta ei kuitenkaan ole toivottu mediakasvatuksen järjestämistä, joten mitään yhteistä mediakasvatussuunnitelmaa koulujen ja kirjaston välillä ei siis ole. Kinnusen mukaan mediakasvatus ei kuitenkaan ole täysin pois suljettu idea, mutta resurssipulan vuoksi siihen olisi vaikea panostaa laajemmin. (Kinnunen, haastattelu 29.9.2014.)

4.3 Yhteistyön tulevaisuus

Kirjaston ja koulun väliseen yhteistyöhön on tulossa tulevaisuudessa muutoksia ja osa niistä on vasta suunnitteilla. Reijo Kinnunen on suunnitellut Kirjastopolkua, joka tulisi pitämään sisällään kolme kohtaa: kirjavinkkauksen, kirjastossa käynnin ainakin kerran lukuvuodessa sekä lukudiplomin. Kaikki kohdat koskisivat jokaista vuosiluokkaa. Kirjasto on ollut jo yhteydessä koulujen rehtoreihin tässä asiassa ja lähes kaikki ovat lähdössä mukaan toimintaan. Koulut, joissa on luokka-asteet 1 – 4, ovat lähdössä mukaan siten, että kaikki luokat suorittaisivat Kirjastopolun. Tällaisia kouluja ovat Ketolanperän, Linnakangastalon ja Santamäkitalon koulut. Isoimmista kouluissa eli Kirkonkylän ja Ylikylän yhtenäiskoulussa vain tietyt luokka-asteet suorittaisivat Kirjastopolun. Kirjastopolun suunnittelu on vasta alkuvaiheessa, mutta sen tarkoituksena on saada muokattua kirjaston ja koulun välistä yhteistyötä entistä systemaattisemmaksi toiminnaksi. Myös suoritettujen lukudiplomien määrä kasvaisi, josta olisi puolestaan apua lasten lukutaidon ja -innon kehittämisessä. Kirjastopolusta olisi tarkoitus muodostaa luonteva osa koulunkäyntiä, joka koskisi kaikkia luokka-asteita. Sen suorittaminen ei siis olisi opettajasta riippuvaa, vapaaehtoista toimintaa, vaan koskisi koko koulua. (Kinnunen, haastattelu 29.9.2014.)

Myös Tietotorilla tulee tapahtumaan muutoksia. Tulevaisuudessa se tulee muuttumaan yhä enemmän koulukirjastoksi, joka palvelee sen lähellä sijaitsevaa Kirkonkylän yhtenäiskoulua. Nuorisotoimen muuttaessa kirjaston tiloihin, jouduttiin Tietotorilta poistamaan kaikki aikuisten aineisto sekä osa nuorten aineistosta. Myös tietokoneita jouduttiin vähentämään, joita siellä oli ennen kymmenen. Muutokset tulevat väistämättä vaikuttamaan oppilaiden kirjastonkäyttöön sekä kirjaston ja koulun väliseen yhteistyötoimintaan. Lisäksi aukioloaikoja supistetaan, sillä myös nuorisotoimi tarvitsee omat aukioloaikansa. (Kinnunen, haastattelu 29.9.2014.)

Kempeleessä on nykyisin kaksi lastenkirjastonhoitajaa, jonka vuoksi siellä on mahdollista panostaa yhä enemmän lastenkirjastotyöhön. Lastenkirjastovirkailijan toimi muutettiin lastenkirjastonhoitajan toimeksi tänä vuonna. Tulevaisuudessa Kempeleen kirjastossa pyritään entistä tiiviimpään yhteistyöhön koulujen kanssa. (Kinnunen, haastattelu 29.9.2014.)

5 TUTKIMUSMENETELMÄT

Opinnäytetyössä käytettiin kahdenlaista tiedonhankintamenetelmää, kyselyä ja haastattelua. Kyselyssä oli siis menetelmätriangulaatio. Triangulaatiolla tarkoitetaan erilaisten menetelmien, tutkijoiden, tietolähteiden tai teorioiden yhdistämistä tutkimuksessa. Sen avulla voidaan lisätä tutkimuksen luotettavuutta. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, viitattu 30.9.2014.)

5.1 Kyselytutkimus

Opinnäytetyön pääasiallinen osuus on kvantitatiivinen kyselytutkimus. Kvantitatiivinen tutkimus tarkoittaa lukumääriin perustuvaa tilastollista tutkimusta. Se vastaa kysymyksiin mikä, missä, paljonko ja kuinka usein. (Heikkilä 2004, 16.) Kyselytutkimus luotiin Webropol-ohjelmalla eli se suoritettiin sähköisten kyselylomakkeiden avulla. Kyselyn tuloksissa esitetyt kuviot tehtiin Excel-tilukkolaskentaohjelmalla.

Kysely sisälsi yhteensä 38 kysymystä. Kysely koostui pääasiassa kysymyksistä, joiden vastausvaihtoehdot olivat toisensa poissulkevia. Lisäksi kysely sisälsi jonkin verran avoimia kysymyksiä sekä strukturoituja monivalintakysymyksiä. Strukturoiduissa kysymyksissä lomakkeessa on annettu valmiit vastausvaihtoehdot, joista vastaajat saavat valita yhden tai useamman sopivaksi katsomansa vaihtoehdon (Heikkilä 2004, 50). Avoimilla kysymyksillä haluttiin antaa vastaajille mahdollisuus tuoda esiin sellaisia vastausvaihtoehtoja ja näkökulmia, joita ei kyselyssä ollut otettu huomioon. Lisäksi niillä haluttiin saada perusteluja joidenkin vastausten tueksi.

Kyselylomake (liite 1) sisälsi kirjastonkäytön opetukseen, tiedonhaun opetukseen, mediakasvatukseen, kirjavinkkaukseen, lukudiplomiin, Lukuinto-projektiin, koulukirjastoon sekä Kempeleen pääkirjaston ja Tietotorin kokoelmiin liittyviä kysymyksiä. Lisäksi kyselyn alussa tiedusteltiin vastaajan toimipaikkaa eli koulua, jossa hän opettaa sekä luokka-astetta, jota hän opettaa. Kysely sisälsi myös muutaman kysymyksen koskien kirjaston ja koulun välistä yhteistyötä yleisellä tasolla.

Kyselyn kohderyhmänä olivat kaikki Kempeleen viiden alakoulun luokanopettajat Ketolanperän koululta, Kirkonkylän yhtenäiskoululta, Linnakangastalon koululta, Santamäkitalon koululta sekä

Ylikylän yhtenäiskoululta. Kysely lähetettiin yhteensä 87 opettajalle, jotka jakaantuivat kouluittain seuraavasti: Ketolanperä 5, Kirkonkylä 27, Linnakangastalo 16, Santamäkitalo 10 ja Ylikylä 29.

Ennen kyselyn lähettämistä opettajille siitä saatiin palautetta ja kehittämissideoita Kempeleen kirjaston työntekijöiltä Reijo Kinnuselta ja Lotta Hynniselältä sekä opinnäytetyön ohjaavalta opettajalta ja vertaisarvioijalta. Kysely lähetettiin opettajille sähköpostitse 26.8.2014 ja heille annettiin kaksi viikkoa aikaa vastata kyselyyn. Opettajille lähetettiin muistutusviesti kyselystä 2.9.2014 sekä 8.9.2014, koska vastauksia oli tullut huolestuttavan vähän. Kysely sulkeutui 9.9.2014.

5.2 Haastattelu

Opinnäytetyön toinen osuus on haastattelu (liite 3), jossa on käytetty kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää. Se auttaa ymmärtämään tutkimuskohdetta ja selittämään sen käyttäytymisen ja päätösten syitä. Se vastaa kysymyksiin miksi, miten ja millainen. (Heikkilä 2004, 16 – 17.) Haastattelu toteutettiin, koska opinnäytetyössä haluttiin tuoda esiin myös kirjaston näkökulma liittyen kirjaston ja koulun väliseen yhteistyöhön. Haastateltavaksi valittiin Kempeleen kirjaston lastenkirjastonhoitaja Reijo Kinnunen, joka on työskennellyt Kempeleen kirjastossa vuodesta 1998 lähtien.

Haastattelu suoritettiin Kempeleen pääkirjastossa 29.9.2014 ja se kesti noin tunnin. Haastattelu äänitettiin nauhurille, jonka jälkeen se myöhemmin litteroitiin. Kyseessä oli puolistrukturoitu haastattelu, jossa haastattelulle oli mietitty teemat, mutta jotka sisälsivät myös tarkkoja kysymyksiä (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, viitattu 30.9.2014). Kysymykset oli jaettu kolmeen eri teemaan, jotka olivat kirjaston ja koulun välinen yhteistyö, Kempeleen pääkirjasto sekä Tietotori. Ensimmäisessä osiossa haluttiin selvittää yhteistyön historiaa, kehitystä, nykytilaa sekä lähitulevaisuudessa tapahtuvia muutoksia. Lisäksi kirjaston ja koulun välinen yhteistyö –osioon oli eritelty Lukuintoa ja mediakasvatusta koskevat kysymykset omien alaotsikoidensa alle. Toisessa osiossa kysyttiin mm. Kempeleen pääkirjaston historiasta sekä sen lasten ja nuorten osastosta. Viimeisessä eli kolmannessa osiossa haluttiin selvittää Tietotorin historiaa ja kehitystä.

6 KYSELYN TULOKSET

6.1 Kyselyn vastaajat

Kysely lähetettiin 87 opettajalle. Tavoitteena oli saada vähintään 40 vastausta, jotta tutkimuksesta tulisi luotettava. Kyselyn päätyttyä vastauksia oli kertynyt yhteensä 33, joten tavoitteeseen ei aivan päästy. Vastausprosentti oli siis 38. Vastauksia tuli tasaisesti eri luokka-asteiden opettajilta ja lisäksi neljältä erityisopettajalta. Taulukosta 1 voidaan nähdä, että aktiivisimpia vastaajia olivat selvästi Ketolanperän ja Santamäkitalon koulujen opettajat. Ketolanperältä vain yksi opettaja jätti vastaamatta kyselyyn ja koulun vastausprosentti olikin 80. Santamäkitalon koulun vastausprosentti oli puolestaan 70. Kaikilla muilla kouluilla vastausprosentti oli selkeästi alhaisempi. Heikointen vastauksia tuli Ylikylän koululta, jonka vastausprosentti oli vain 24.

Kuten taulukosta 2 käy ilmi, vastausten määrä kouluittain suhteessa kokonaisvastausmäärään on jakaantunut yllättävän tasaisesti. Vaikka Ylikylällä oli kaikista eniten opettajia, joille kysely lähetettiin (29), sen osuus kokonaisvastausmäärästä on sama kuin Santamäkitalon koululla, jossa kyselyn saaneita opettajia oli vain 10. Ketolanperän osuus jäi ymmärrettävästi suhteellisen pieneksi, johtuen koulun pienestä opettajamäärästä.

TAULUKKO 1. Kyselyyn osallistuneiden koulujen vastausprosentit ($n = 33$)

Toimipaikka	Vastausmäärä	Vastausprosentti
Ketolanperän koulu	4	80
Kirkonkylän yhtenäiskoulu	9	33
Linnakangastalon koulu	6	38
Santamäkitalon koulu	7	70
Ylikylän yhtenäiskoulu	7	24

TAULUKKO 2. Kyselyyn osallistuneiden vastaajien toimipaikka (n = 33)

Toimipaikka	Vastaajia	Vastausprosentti
Ketolanperän koulu	4	12
Kirkonkylän yhtenäiskoulu	9	27
Linnakangastalon koulu	6	18
Santamäkitalon koulu	7	21
Ylikylän yhtenäiskoulu	7	21

6.2 Kirjaston aktiivisuus yhteistyössä

Kysyttäessä kirjaston ja koulun yhteistyön tärkeydestä, suurin osa vastaajista piti sitä erittäin tärkeänä. Tätä mieltä oli 25 vastaajaa 33:sta eli 76 prosenttia vastaajista. Jokseenkin tärkeänä sitä piti 21 prosenttia eli 7 vastaajaa. Vain yksi vastaaja piti yhteistyötä vähemmän tärkeänä.

TAULUKKO 3. Onko kirjasto riittävän aktiivinen osapuoli kirjaston ja koulun välisessä yhteistyössä? (n = 33)

Vastausvaihtoehdot	Vastausmäärä	%
Kyllä	26	79
Ei	2	6
En osaa sanoa	5	15

Taulukko 3 osoittaa, että suurin osa piti kirjastoa riittävän aktiivisena osapuolena kirjaston ja koulun välisessä yhteistyössä. Tämä ilmenee selkeästi myös kysymykseen 5 tulleista vastauksista, jossa pyydettiin perusteluja kirjaston aktiivisuutta koskevaan kysymykseen. Lähes kaikki vastaukset antoivat hyvin myönteisen kuvan Kempeleen kirjaston aktiivisuudesta. Kiitosta saivat etenkin kirjavinkkaus, lukudiplomi sekä luokkiin lähetettävät kirjapaketit.

”Saamme kirjavinkkausta ja ohjausta tiedon etsimiseen aina, kun sitä pyydämme. Samoin saamme luokkakirjastopakettit valmiina luokkaan. Mitä enemmän ja monipuolisemmin teemme yhteistyötä, sitä innokkaampia oppilaat ovat.”

” Minulle on vuosien aikana tullut tunne, että kirjaston väellä on meille aina aikaa. Meillä on opettajilla on muu työmäärä lisääntynyt niin valtavasti, että kaikilla ei ole enää puhtia tehdä enempää kuin mikä on pakko. Sääli:(“

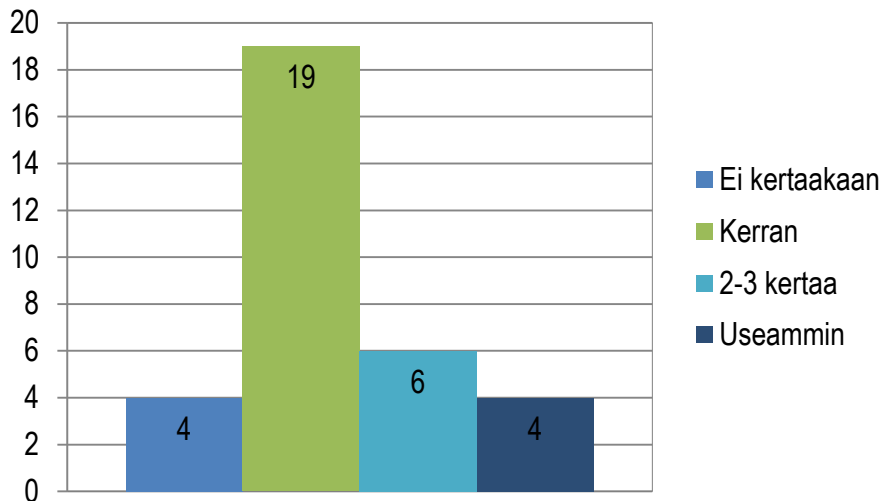
Vain kaksi vastaajista ei ollut tyytyväisiä kirjaston aktiivisuuteen ja viisi ei osannut sanoa. Jälkimmäisen vastausvaihtoehdon valinneet perustelivat vastaustaan muun muassa sillä, että he olivat uusia opettajia eivätkä vielä tunteneet käytänteitä.

”Kirjasto voisi ehdottaa aikoja mm. kirjastotutustumisiin. Aktiivisuutta, ettei odoteta aina yhteydenottoa koululta.”

”Olen työskennellyt nykyisessä koulussa vasta vähän aikaa, joten käytänteet ovat vielä uusia. Itse toivon kirjastolta aktiivista yhteydenpitoa koululle, kirjavinkkauksia ym.”

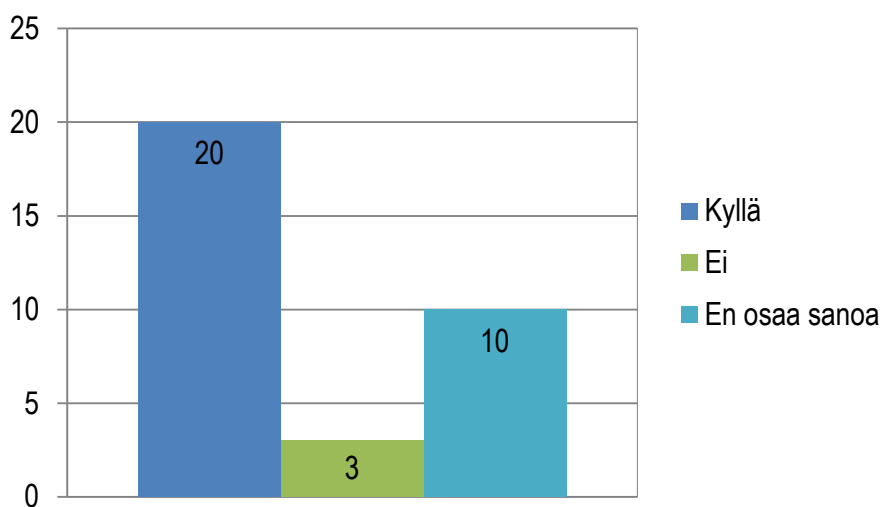
6.3 Kirjastovierailut ja kirjastonkäytön opetus

Kuten kuvioista 1 voidaan huomata, suurin osa vastaajista (19) vieraillee oppilaidensa kanssa Kempeleen pääkirjastossa tai Tietotorilla kerran lukuvuodessa. Kuusi vastaajaa kertoi tekevänsä vierailuja 2 – 3 kertaa. Vierailujen määrä riippuu osittain koulujen etäisyydestä kirjastoon ja se tuleeekin ilmi siitä, että kaikki ”Useammin” –vastausvaihtoehdon valinneet ovat Kirkonkylän yhteiskoulusta, joka sijaitsee aivan Tietotorin läheisyydessä. 64 prosenttia opettajista piti vierailujen määrää riittämättömänä. Suurin osa näistä opettajista oli vastannut vierailevansa oppilaidensa kanssa kirjastoissa vain kerran tai ei kertaakaan lukuvuoden aikana. Myös osa ”2 – 3 kertaa” – vastausvaihtoehdon valinneista olivat tyytymättömiä vierailujen määrään. Noin kolmasosa eli 36 prosenttia vastaajista oli kuitenkin tyytyväisiä vierailumääriin.

KUVIO 1. Kuinka monta kertaa vieraillette oppilaidenne kanssa Kempeleen pääkirjastossa tai Tietotorilla lukuvuoden aikana? (n = 33)

20 vastaajaa 33:sta oli sitä mieltä, että kirjasto tarjoaa riittävästi kirjastonkäytön opetusta, kuten kuvio 2 voidaan havaita. Yllättävää oli se, että kymmenen vastaajaa eli lähes kolmasosa vastaajista oli valinnut ”En osaa sanoa” –vastausvaihtoehdon. Tätä vastausta perusteltiin muun muassa sillä, että opettaja oli uusi koululla eikä hänellä näin ollen ollut vielä tietoa tai kokemusta asiasta tai että kirjastonkäytön opetus on jostain muusta syystä jäänyt kokonaan väliin, esimerkiksi kuljetusongelmien vuoksi. Suurin osa vastaajista (19) oli erittäin tyytyväisiä kirjastonkäytön opetuksen laatuun. Jokseenkin tyytyväisiä oli kahdeksan vastaajaa ja kuusi ei osannut sanoa.

KUVIO 2. Tarjoaako kirjasto mielestänne riittävästi kirjastonkäytön opetusta? (n = 33)

Tarkasteltaessa kysymykseen 10 tulleita vastauksia, joissa opettajat olivat perustelleet kirjastonkäytön opetuksen määrän riittävyyttä sekä laatua, tuli selvästi ilmi, että opettajat olivat tyytyväisiä laatuun, mutta eivät määrään. Opettajat olivat ottaneet vastauksissaan esille myös kirjastovierailut yleisesti ottaen. Halua riittäisi vastausten perusteella useampiinkin kirjastokäynteihin lukuvuodessa, mutta kulkeminen kirjastoon on haasteellista, joten vierailut jäävät usein vähäisiksi opettajista riippumattomista syistä. Seuraavassa otteita opettajien kommentteista liittyen kirjastokäynteihin ja kirjastonkäytön opetukseen:

”Hyvin valmistellut, ammattitaidolla tehdyt opetustuokiot.”

”Opetus ja ohjaus on oppilaan ikätason mukaista ja opettajan erityistoiveita kuunnellaan herkällä korvalla.”

”Olemme käyneet oppilaiden kanssa kirjastolla kerran, viime vuonna. Syynä on kuljetusmäärärahojen puute, silloinkin yhdistimme kirjastoreissun uimahallikuljetuksiin. Pari kertaa vuodessa olisi mielestäni sopiva määrä kirjastossa käyntiin kun ollaan kaukana kirjastosta. Tuolla viime vuoden kirjastokäynnillä ei kauheasti opastettu kirjaston käytössä, keskityttiin enemmän kirjoihin tutustumiseen, mikä sekin oli tärkeää.”

”Ei ole kokemusta. Kirjastokäynnit ovat kulkemisen takia haasteellisia järjestää. Olisi hienoa jos tähän keksittäisiin vaihtoehtoja..”

6.4 Tiedonhaun opetus ja mediakasvatus

Tiedonhaun opetukseen liittyvät kysymykset olivat suunnattu vain 5. ja 6. luokkien opettajille, koska tiedonhaun opetus koskee vain näitä luokka-asteita. Taulukosta 4 voidaan havaita, että vain kolme eli 33 prosenttia vastaajista oli ottanut vastaan tiedonhaun opetusta. Yllättävän moni eli 67 prosenttia vastaajista ei ollut ottanut vastaan tätä kirjaston tarjoamaa palvelua. Kysyttäessä opettajilta, tarjoaako kirjasto riittävästi tiedonhaun opetusta, viisi vastasi myöntävästi ja kolme ei osannut sanoa. Kysymykseen saatiin siis yhteensä kahdeksan vastausta.

TAULUKKO 4. Otitteko edellisen lukuvuoden aikana vastaan kirjaston tarjoamaa tiedonhaun opetusta? (n = 9)

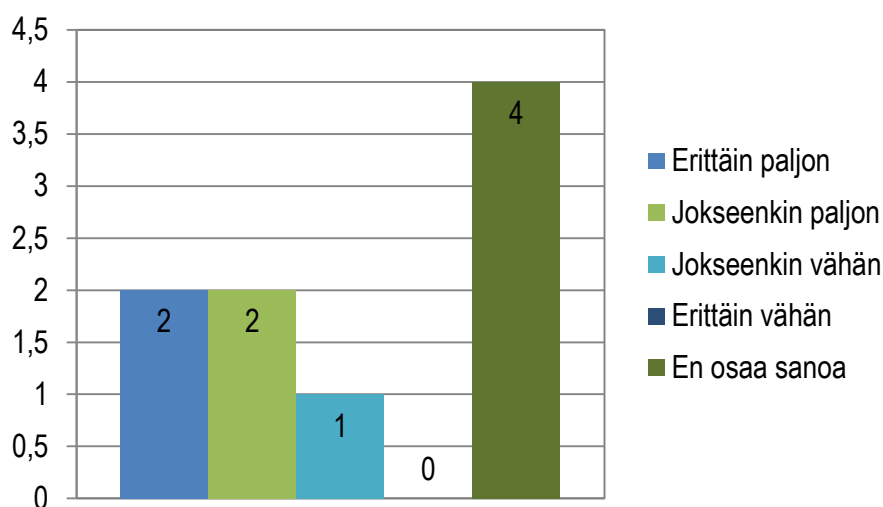
Vastausvaihtoehdot	Vastausmäärä	%
Kyllä	3	33
Ei	6	67

Perusteluina sille, ettei tiedonhaun opetusta oltu otettu vastaan, oli kommentoitu, ettei asiasta oltu tiedetty, se oli jäänyt muista syistä väliin tai ettei tiedonhaun opetus sovellu sellaisenaan erityisluokille. Alla kommentteja opettajilta, jotka eivät olleet ottaneet vastaan tiedonhaun opetusta:

”Luokka-aste (5lk). Paljon asiaa - olisi pitänyt käyttää kirjastoa hyväksi, mutta enpä hokannut.”

”En tiennyt mahdollisuudesta. Tänä vuonna aion käyttää mahdollisuuden hyväkseni.”

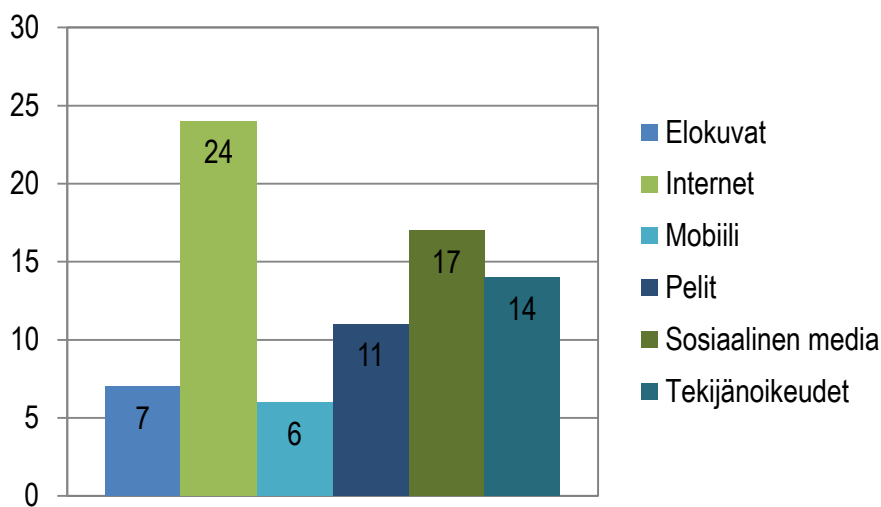
Kuviosta 3 tulee ilmi opettajien käsitys siitä, miten paljon tiedonhaun opetus on vaikuttanut oppilaiden tiedonhakutaitojen kehittymiseen. Lähes puolet eli 4 vastaajaa eivät osanneet sanoa mieltipidettään. Tämä johtui siitä, etteivät nämä opettajat olleet ottaneet vastaan tiedonhaun opetusta edellisen lukuvuoden aikana. Lähes puolet vastaajista oli sitä mieltä, että tiedonhaulla on ollut joko erittäin tai jokseenkin paljon vaikutusta tiedonhakutaitojen kehittymiseen. Vain yksi vastaaja koki tiedonhaun opetuksella olleen vain jokseenkin vähän vaikutusta.

KUVIO 3. Kuinka paljon tiedonhaun opetuksella on mielestänne ollut vaikutusta oppilaiden tiedonhakutaitojen kehittymiseen? (n = 9)

Viimeisessä tiedonhaun opetusta koskevassa kysymyksessä haluttiin selvittää, pitäisikö opettajien mielestä oppilaiden erilaiset osaamistasot ottaa paremmin huomioon tiedonhaun opetuksessa. Vastaukset jakaantuivat seuraavasti: viisi eli 56 prosenttia vastasi myöntävästi, kaksi eli 22 prosenttia kieltävästi ja toiset 22 prosenttia eivät osanneet sanoa.

Kysymyksessä 16 kysyttiin, toivoisivatko opettajat kirjaston järjestävän mediakasvatusta koulu-
luokille. Lähes kaikki vastaajat suhtautuivat tähän ideaan myönteisesti. Mediakasvatus sai kan-
natusta 31:ltä vastaajalta kun vain kaksi ei ollut halukas tällaiseen yhteistyömuotoon. Kuviosta 4
käy ilmi, mihin mediakasvatuksen osa-alueisiin opettajat toivoisivat mediakasvatuksen painottu-
van. Vastaajat saivat valita 1 – 3 eri mediakasvatuksen osa-aluetta kuudesta eri vaihtoehdosta.
Eniten kannatusta sai internet 30 prosentilla ja toiseksi eniten sosiaalinen media 22 prosentilla.
Kärkikolmikkoon pääsi myös tekijänoikeudet 18 prosentilla. Vähiten kannatusta saivat puolestaan
mobiili, elokuvat ja pelit.

KUVIO 4. Mihin mediakasvatuksen osa-alueisiin toivoisitte mediakasvatuksen painottuvan? (n = 31)

6.5 Lukudiplomi, kirjavinkkaus ja Lukuinto-projekti

Kysymyksessä 18 opettajilta kysyttiin, kuinka paljon lukudiplomi on heidän mielestään edistänyt
oppilaiden lukuharrastusta. Taulukosta 5 voidaan havaita, että 15:n vastaajan mielestä lukudip-
lomi on edistänyt lukuharrastusta paljon kun taas 18 oli sitä mieltä, että se on edistänyt sitä jonkin
verran.

TAULUKKO 5. Minkä verran lukudiplomi on mielestänne edistänyt oppilaiden lukuharrastusta? (n = 33)

Vastausvaihtoehdot	Vastausmäärä	%
Paljon	15	45
Jonkin verran	18	55
Vähän	0	0
Ei lainkaan	0	0
En osaa sanoa	0	0

Kysyttäessä lukudiplomin toimivuudesta, 30 vastaajaa 33:sta oli sitä mieltä, että se on toimiva nykyisessä muodossaan. Vain kolme ei pitänyt lukudiplomia toimivana. Vastaajilta kysyttiin myös, millaisia muutoksia he tekisivät lukudiplomiin tai sen suorittamiseen liittyviin seikkoihin. Monet toivoivat esimerkiksi selkeämpiä käytänteitä ja valmiita tehtäväpohjia. Seuraavassa opettajien ehdotuksia lukudiplomin parantamiseksi:

”Sähköinen lukudiplomi voisi motivoida enemmän ainakin poikia.”

”Selventäisin käytäntöjä (meillä on lukudiplomikirjaluettelot, osa opettajista hyväksyy vain niissä luetellut kirjat, osa hyväksyy myös muita kirjastohenkilökunnan ohjeistuksen mukaan). Voisi olla eritasoisia lukudiplomeja; ahkerat lukijat saavat diplomin jo alkuvuodesta valmiiksi.”

”Selkeyttä tehtäviin, valmiita tehtäväkaavakkeita toivoisin”

Kaikki vastaajat (33) olivat ottaneet edellisen lukuvuoden aikana vastaan kirjaston tarjoamaa kirjavinkkausta. Taulukko 6 osoittaa, että 79 prosenttia vastaajista oli tyytyväisiä kirjavinkkauksen määrään ja loput olivat sitä mieltä, ettei kirjavinkkausta järjestetä riittävästi.

TAULUKKO 6. Oletteko olleet tyytyväisiä kirjavinkkauksen määrään? (n = 33)

Vastausvaihtoehdot	Vastausmäärä	%
Kyllä	26	79
En	7	21

Kysymyksessä 24 opettajilta pyydettiin perusteluja kirjavinkkauksen määrän riittävydestä. Vastauksista kävi ilmi, että monet olivat tyytyväisiä kirjavinkkauksen määrään, mutta olisivat valmiita ottamaan sitä vastaan useamminkin mikäli tällainen mahdollisuus tarjoutuisi. Osa mainitsi, että koulujen arki on muutenkin kiireistä, joten nykyinen vinkkausmäärä on heidän mielestään riittävä. Kaksi vastaajaa toi esiin myös sen, että opettaja voi itsekkin halutessaan pitää kirjavinkkausta luokalleen. Ohessa opettajien kommentteja kirjavinkkauksen määrästä:

”Kerran vuodessa on hyvä määrä kirjavinkkausta. Reijo Kinnusen kirjavinkkaukset ovat huippuja!!”

”Kouluarki on kiireistä ja 1-2 kertaa lukuvuodessa on varsin riittävä kirjaston hoitamien vinkkausten määrä. Opehan voi sitten vinkkailla lisää, jos tulee aarteita vastaan.”

”Kirjavinkkausta on järjestynyt noin pari kertaa lukuvuoden aikana. Mikäli mahdollista, haluaisimme tietenkin enemmänkin.”

”Kirjavinkkaukset ovat niin hyviä, että niitä voisi olla ainakin joillakin luokka-asteilla vaikka kahdesti lukuvuodessa.”

Kirjavinkkauksen laatua koskevaan kysymykseen saatiin yhteensä 30 vastausta. Kaikki vastaajat olivat tyytyväisiä kirjavinkkauksen laatuun. Opettajat perustelivat vastauksiaan sillä, että vinkkaustuokiot ovat olleet monipuolisia, visuaalisia, oppilaiden ikätasoon nähden sopivia sekä hauskoja ja innostavia. Kempeleen kirjaston lastenkirjastonhoitaja Reijo Kinnunen sai opettajilta paljon positiivista palautetta. Seuraavassa opettajien mielipiteitä kirjavinkkauksen laadusta:

”Reijo Kinnusen kirjavinkkaukset ovat innostavia ja lapsille mieluisia. Kirjavinkit ovat olleet ikäryhmälle ja lukutaitotasolle sopivia.”

”Innostavaa, kiinnostavaa ja huolellisesti valmistettua materiaalia on esitelty meille aina.”

”Esittely kattoi monipuolisen valikoiman kirjoja. Esittely herätti lapsissa kiinnostusta kirjoihin. Oli varattu lukudiplomikirjoja valmiiksi runsas määrä, joten oppilaat saivat heti niitä lainaan.”

Lukuinto-projektia koskevat kysymykset olivat suunnattu vain Linnakangastalon opettajille. Opettajilta kysyttiin, kuinka paljon Lukuinto-projekti on vaikuttanut heidän mielestään oppilaiden luku-taitoon ja –harrastukseen. Vastaajia oli yhteensä kuusi ja vastaukset jakaantuivat tasaisesti vastausvaihtoehtojen välillä, kuten taulukosta 7 voidaan havaita.

TAULUKKO 7. Minkä verran Lukuinto-projekti on vaikuttanut oppilaiden lukutaitoon ja –harrastukseen? (n = 6)

Vastausvaihtoehdot	Vastausmäärä	%
Paljon	2	33
Jonkin verran	2	33
Vähän	0	0
En osaa sanoa	2	33

Opettajien kommenteista Lukuinto-projektia koskien tulee ilmi, että suurin osa vastaajista piti projektia hyödyllisenä. Alla otteita opettajien vastauksista:

”projekti kyllä lisäsi lukemista määrällisesti, mutta taidon kehittymisestä en osaa sanoa. Se monipuolisti lukutottumuksia.”

”Hyvä ja hyödyllinen projekti.”

”Hyvä juttu, että saimme innostettua lapsia kirjojen pariin!”

6.6 Koulukirjastot ja Kempeleen kirjastojen kokoelmat

Kysymyksen 29 vastauksista kävi ilmi, että jokaisesta Kempeleen viidestä alakoulusta löytyy koulukirjasto. Kysymyksessä oli tarkennettu, ettei koulukirjastolla tässä tapauksessa tarkoiteta Tietotoria. Kysyttäessä opettajilta heidän tyytyväisyyttään koulukirjastonsa kokoelmiin, 32:sta vastaajasta suurin osa eli 19 oli jokseenkin tyytyväisiä kokoelmiin. Viisi vastaajista oli erittäin tyytyväisiä, saman verran oli jokseenkin tyytymättömiä ja loput kolme eivät osanneet sanoa. Seuraavassa kysymyksessä opettajat saivat perustella vastauksiaan koulukirjaston kokoelmia koskevaan kysymykseen. Perusteluja kertyi 16:lta opettajalta. Useimmilta kouluilta tuli vain muutama vastaus. Vastaukset vaihtelivat monien koulujen sisällä niin paljon, että suoria johtopäätöksiä koulukirjastojen kokoelmien tilasta oli vaikea tehdä. Vain Ketolanperän ja Santamäkitalon koulujen vastauksissa oli nähtävissä yhteneväinen linja. Alle on koottu opettajien mielipiteitä koulukirjastojensa kokoelmien tilasta:

”Osa kirjoista on tosi vanhoja. Kokoelma saisi olla laajempi, tosin pääkirjastolta tulee kirjoja tasaisin väliajoin lainattavaksi.” (Ketolanperän koulu)

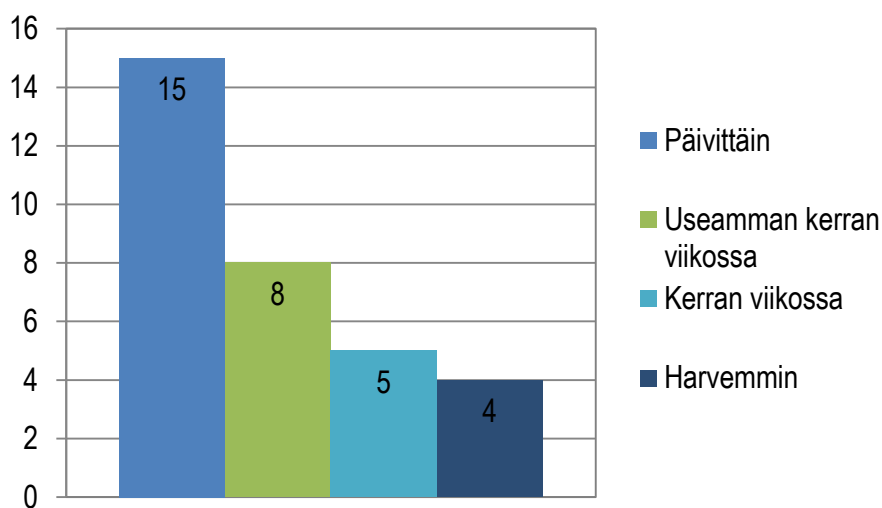
”Kirjasto hyvin järjestelty ja mm. diplomikirjat erikseen merkitty. Valikoima saisi olla runsaampi isossa koulussa.” (Kirkonkylän yhtenäiskoulu)

”Meillä on oikein kattava koulukirjasto.” (Linnakangastalon koulu)

”Koulukirjastostamme löytyy kaikille ns. pulpettikirja. Lisäksi koulukirjastomme on viihtyisiä paikka lukemiselle.” (Santamäkitalon koulu)

”Kirjastomme on varsin laadukas ja monipuolinen sisällöltään. On tullut nähtyä monenlaisia...” (Ylikylän yhtenäiskoulu)

Kuviosta 5 tulee ilmi, kuinka usein oppilailla on mahdollisuus käyttää koulukirjastoaan. Noin puolet eli 47 prosenttia opettajista ilmoitti, että koulukirjasto on oppilaiden käytössä päivittäin. 25 prosentin mukaan oppilailla oli pääsy koulukirjastoon useamman kerran viikossa. Opettajista 16 prosenttia ilmoitti koulukirjaston olevan avoinna oppilaille kerran viikossa ja loput 13 prosenttia vastasi, että koulukirjasto on käytössä tätä harvemmin. Lisäksi opettajilta kysyttiin, oliko se heistä riittävä määrä. 28 vastaajaa 32:sta vastasi sen olevan riittävä määrä. Vain neljä vastaajaa piti määrää riittämättömänä. Kaikki ”Päivittäin”- tai ”Useamman kerran viikossa” –vastausvaihtoehdon valinneet olivat tyytyväisiä määrään. Kahden muun vastausvaihtoehdon valinneiden tyytyväisyys määrää kohtaan vaihteli.

KUVIO 5. Kuinka usein koulukirjasto on oppilaidenne käytössä? (n = 32)

Seuraavissa kysymyksissä haluttiin selvittää opettajien tyytyväisyyttä Kempeleen pääkirjaston ja Tietotorin kokoelmiin. Suurin osa eli 20 vastaajaa oli erittäin tyytyväinen Kempeleen pääkirjaston kokoelmiin. Kahdeksan oli jokseenkin tyytyväinen kokoelmiin ja viisi ei osannut sanoa (taulukko

8). Taulukosta 9 käy ilmi, että suurin osa eli 20 vastaajaa ei osannut sanoa mielipidettään Tietotorin kokoelmista. Tämä johtuu todennäköisesti siitä, etteivät nämä opettajat ole vierailleet luokkiensa kanssa Tietotorilla. Neljä vastaajaa ilmoitti olevansa erittäin tyytyväinen ja yhdeksän jokseenkin tyytyväinen Tietotorin kokoelmiin.

TAULUKKO 8. Kuinka tyytyväinen olette Kempeleen pääkirjaston kokoelmiin? (n = 33)

Vastausvaihtoehdot	Vastausmäärä	%
Erittäin tyytyväinen	20	61
Jokseenkin tyytyväinen	8	24
Jokseenkin tyytymätön	0	0
Erittäin tyytymätön	0	0
En osaa sanoa	5	15

TAULUKKO 9. Kuinka tyytyväinen olette Tietotorin kokoelmiin? (n = 33)

Vastausvaihtoehdot	Vastausmäärä	%
Erittäin tyytyväinen	4	12
Jokseenkin tyytyväinen	9	27
Jokseenkin tyytymätön	0	0
Erittäin tyytymätön	0	0
En osaa sanoa	20	61

Kun opettajilta kysyttiin, miten he toivoisivat kokoelmia kehitettävän, kolmasosa ei osannut antaa kehittämisehdotuksia ja moni vastasi olevansa tyytyväinen kokoelmien nykytilaan. Vastauksissa ei ollut havaittavissa minkään tietyn kehitystarpeen korostumista, mutta toiveita esitettiin esimerkiksi uutuuskirjoista, tietokirjoista, peleistä sekä opettajille suunnatusta alan kirjallisuudesta. Seuraavassa opettajien toiveita ja kommentteja kirjastojen kokoelmiin liittyen:

”Opettajille suunnattua kirjallisuutta, työalaaan liittyvää kirjallisuutta lisää.”

”Satuja äänikirjoina, tai monipuolisesti CD-levyjä, joissa satuja ym.”

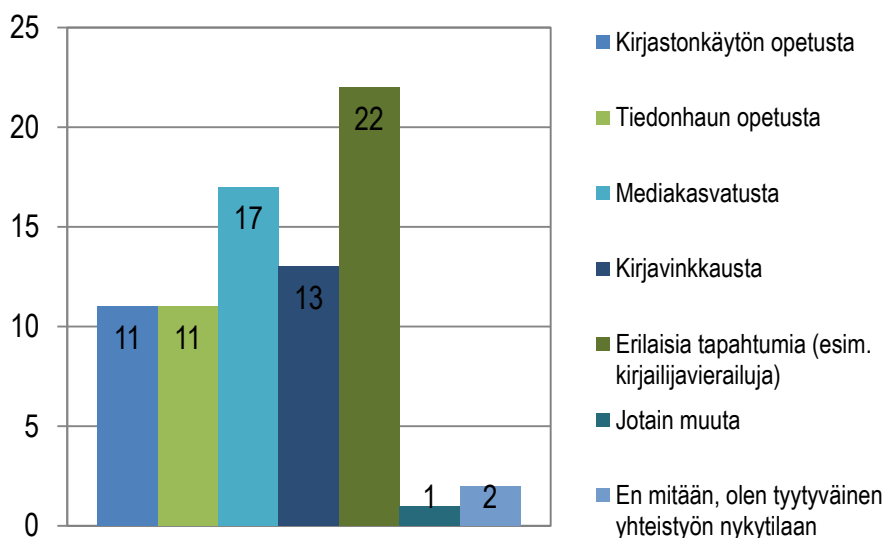
”sähköisiä kirjoja voisi olla koululla.. esim. helppolukuisia S2 oppilaille tai luokkakirjoiksi IPadeille.”

”Minusta pääkirjaston kokoelma on hyvä ja uutuuksia tulee jatkuvasti.”

”Vaikka Tietotorin kokoelma on pieni, toimiva yhteistyö pääkirjaston kanssa on kompensoinut tilannetta.”

6.7 Opettajien toiveita tulevalle yhteistyölle

Kyselyn lopussa haluttiin selvittää, minkälaista yhteistyötä opettajat toivoisivat kirjaston järjestävän enemmän. Kysymys sisälsi yhteensä seitsemän vaihtoehtoa, joista opettajat saivat valita haluamansa määrän. Kuten kuvio 6 osoittaa, eniten kannatusta sai kirjaston järjestämät erilaiset tapahtumat 29 prosentilla. Toiseksi eniten kannatusta sai mediakasvatus 22 prosentin osuudella ja kolmanneksi eniten kirjavinkkaus 17 prosentilla. Kirjastonkäytön ja tiedonhaun opetus saivat keskenään saman verran kannatusta, 14:lla prosentilla. ”Jotain muuta” –vastausvaihtoehdon oli valinnut vain yksi vastaajista ja kaksi vastaajaa oli tyytyväinen yhteistyön nykytilaan.

KUVIO 6. Minkälaista yhteistyötä toivoisitte kirjaston järjestävän enemmän? (n = 33)

Viimeisessä kysymyksessä opettajat saivat vielä kertoa sanallisesti, millaista muuta yhteistyötä he toivoisivat kirjaston kanssa järjestettävän. Tähän kysymykseen oli vastannut vain viisi opettajaa, joiden joukosta löytyi ainakin kaksi varteenotettavaa ehdotusta:

”Mediakasvatusta vanhemmille, jotta he tietäisivät suojata lapsiaan ja rohkaista perinteiseen lukuhommaan.”

”Kirjailijavierailut ja mediakasvatustuokiot olisivat oiva lisä kirjavinkkauksille ja luokkaan toimitettaville kirjoille = luokkakirjasto.”

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Verrattaessa tämän kyselytutkimuksen vastausprosentteja Reijo Kinnusen ja Eeva Riikosen vuonna 2005 valmistuneeseen opinnäytetyöhön *Kirjaston ja koulun yhteistyö : esimerkkinä Kempeleen kunnankirjasto* voidaan huomata, että suurimmat muutokset ovat tapahtuneet kokonaisvastausprosentissa sekä Ylikylän yhtenäiskoulun vastausprosentissa. Tuolloin opettajille toteutetun kyselytutkimuksen kokonaisvastausprosentti oli 62, kun taas tässä kyselytutkimuksessa se oli vain 38. Lisäksi vuonna 2005 Ylikylän yhtenäiskoulun vastausprosentti oli 67, kun taas nyt se oli vain 24. Vuonna 2005 lähes puolet kyselyyn tulleista vastauksista oli peräisin Ylikylältä, joten kyseisen koulun opettajien mielipide korostui selvästi tutkimuksen tuloksissa. Nyt Ylikylän vastausmäärä kattoi vain 21 prosenttia kokonaisvastausmäärästä. Asia, joka puolestaan ei ole muuttunut, on Ketolaperän koulun opettajien vastausaktiivisuus. Myös vuonna 2005 neljä opettajaa viidestä vastasi kyselyyn kyseisestä koulusta.

Kyselytutkimuksen tulosten perusteella voidaan sanoa, että opettajat olivat pääsääntöisesti tyytyväisiä yhteistyön tilaan ja pitivät kirjastoa riittävän aktiivisena osapuolena yhteistyössä. Lisäksi suurin osa vastaajista piti kirjaston ja koulun välistä yhteistyötä erittäin tärkeänä. Lähes samaan tulokseen päädyttiin myös vuonna 2005, jolloin 81 prosenttia opettajista piti yhteistyötä erittäin hyödyllisenä.

Suurin osa opettajista vastasi vierailevansa luokkansa kanssa joko Kempeleen pääkirjastossa tai Tietotorilla kerran lukuvuoden aikana. Enemmistö vastaajista oli tyytymättömiä vierailujen määrään. Reijo Kinnusen ja Eeva Riikosen opinnäytetyöstä selviää, että tuolloin hieman yli puolet opettajista olisivat olleet halukkaita vierailemaan kirjastolla 2 – 3 kertaa lukuvuoden aikana. Myös tuolloin suurin osa opettajista kertoi vierailevansa luokkansa kanssa kirjastossa kerran lukuvuodessa. Koulun etäisyys kirjastosta vaikuttaa olennaisesti kirjastokäyntien määrään. Oppilaiden kanssa kirjastoon kulkeminen jalkaisin tai pyöräillen voi olla mahdotonta, mikäli matka koululta kirjastolle on pitkä. Myös kuljetuksen järjestäminen voi olla vaikeaa. Monet opettajat olisivat halukkaita vierailemaan kirjastolla useammin, mutta määrärahojen puute estää sen.

Kyselytutkimuksen tulosten perusteella oli vaikeaa tehdä johtopäätöksiä siitä, onko Lukuinto-projektilla ollut vaikutuksia oppilaiden lukutaitoon ja –harrastukseen. Viitteitä Lukuinto-projektin positiivisista vaikutuksista voidaan kuitenkin nähdä erään oppilaille suunnatun kyselyn tuloksista,

joka toteutettiin Linnakangastalon koululla projektin pilotoinnin lopussa. Kyselyyn vastasi yksi luokka jokaiselta luokka-asteelta ja vastausprosentti oli lähes 100. Kyselyn tuloksista voidaan havaita, että lähes kaikki oppilaat kokivat lukutaitonsa parantuneen ja olivat lukeneet enemmän. Lisäksi he olivat oppineet kirjoittamaan pidempiä tarinoita. Projektilla oli ollut positiivisia vaikutuksia myös oppilaiden ryhmätyöskentelytaitoihin. Lisäksi kävi ilmi, että lähes kaikki oppilaat nelosluokkalaisia lukuunottamatta olivat lukeneet perheen kanssa yhdessä. (Kinnunen & Pehkonen 2014, 14.) Reijo Kinnusen haastattelusta kävi ilmi, että osa opettajista ja oppilaista koki projektin hieman työlääksi ja raskaaksi, mutta palaute oli silti pääosin myönteistä. Myös oppilaiden vanhemmilta tullut palaute oli positiivista.

Enemmistö opettajista olisi kyselyn tulosten perusteella kiinnostunut kirjaston järjestämästä mediakasvatuksesta, mikäli tällainen mahdollisuus olisi tarjolla. Eniten kuitenkin toivottiin kirjaston järjestävän lisää erilaisia tapahtumia, kuten kirjailijavierailuja. Vuonna 2005 toteutetun kyselyn tuloksista voidaan nähdä, että tuolloin opettajat olivat toivoneet erityisesti kirjaston järjestävän lisää kirjavinkkausta kouluilla.

Koulukirjastojen kokoelmiin opettajat olivat kohtalaisen tyytyväisiä. Tulos on sama, kuin Reijo Kinnusen ja Eeva Riikosen vuonna 2005 valmistuneessa opinnäytetyössä, sillä myös silloin suurin osa opettajista oli vastannut olevansa jokseenkin tyytyväisiä koulukirjastojensa kokoelmiin. Kyselyn tulosten mukaan opettajat olivat tyytyväisiä pääkirjaston kokoelmiin ja pitivät sitä monipuolisena ja riittävänä. Myös uutuuksia oli heidän mukaansa riittävästi. Kinnusen mukaan kirjaston tilat ovat alkaneet käydä auttamattomasti liian pieneksi kuntalaisten määrään ja aineistoon nähden, mutta lähitulevaisuudessa ei tilanteeseen ole luvassa muutoksia. Aineistoa haluttaisiin hankkia enemmänkin, mutta tilaa ei ole ja poistoja joudutaan tekemään paljon.

Lasten ja nuortenkirjastotyöhön halutaan selvästi panostaa Kempeleen kirjastossa. Tästä kertoo sekin, että kirjastolla on nykyisin kaksi lastenkirjastonhoitajaa ja että kaikkiin opettajiin ollaan vähintään kerran lukuvuoden aikana yhteydessä. Kinnusen ja Riikosen opinnäytetyöstä käy ilmi, ettei kirjaston tiedottamiseen oltu tuolloin täysin tyytyväisiä, sillä 60 prosenttia opettajista piti tiedottamista vain melko hyvänä. Tämä kyselytutkimus ei sisältänyt tiedottamista koskevia kysymyksiä, joten täysin luotettavaa vertailua nykytilanteeseen ei voida tehdä. Voidaan kuitenkin olettaa, että tiedottaminen on parantunut, koska yhteistyö kirjaston ja koulujen välillä on tiivistynyt näiden kuluneiden vuosien aikana.

Vuonna 2005 Kinnunen ja Riikonen listasivat erilaisia yhteistyötä koskevia kehittämissuhteita opinnäytetyönsä tulosten perusteella. Tuolloin opettajat kaipaivat yhteistyöhön mm. enemmän suunnitelmallisuutta. Tämän voidaan katsoa toteutuneen, sillä yhteistyö on muuttunut paljon systemaatisemmaksi. Muita kehittämissuhteita, joihin kirjasto on tarttunut ja joissa on selvästi tapahtunut parannusta ovat mm. palveluista tiedottaminen, yhteistyön osapuolien tutuksi saattaminen toisilleen sekä kirjasto- ja kouluvierailujen lisääminen.

8 POHDINTA

Idean opinnäytetyömme aiheeseen, kirjaston ja koulun väliseen yhteistyöhön, saimme opettajaltamme Jorma Niemitalolta. Kiinnostuimme aiheesta ja tiedustelimmekin eräältä Oulun kaupunginkirjaston aluekirjastopäälliköltä, olisiko heillä kiinnostusta ja tarvetta tällaiselle opinnäytetyölle. Saimme kuitenkin vastaukseksi, ettei millään Oulun kaupunginkirjaston toimipisteellä ollut resursseja lähteä tähän mukaan. Olimme tietenkin pettyneitä, koska olimme olleet varmoja, että tällaiselle opinnäytetyölle olisi tarvetta ja kiinnostusta. Oulun kaupunginkirjastolta meille kuitenkin vihkattiin, että meidän kannattaisi olla yhteydessä Kempeleen kunnankirjastoon asian tiimoilta, koska siellä kirjasto on todella aktiivinen koulu yhteistyön suhteen. Otimme yhteyttä Kempeleen kirjaston kirjastotoimenjohtajaan, joka olikin heti kiinnostunut aiheestamme. Hän neuvoi meitä olemaan yhteydessä heidän lastenkirjastonhoitajaansa Reijo Kinnuseen, jonka kanssa sovimme opinnäytetyömme sisällöstä ja toteutuksesta tarkemmin niin sähköpostitse kuin paikan päällä kirjastossakin. Yhteistyö Kinnusen kanssa oli todella mukavaa ja sujuvaa koko opinnäytetyöprosessin ajan.

Tavoitteenamme oli selvittää kirjaston ja koulun välisen yhteistyön tilaa Kempeleen kunnassa. Kempeleen kirjastossa on tehty systemaattista koulu yhteistyötä jo pitkään. Samasta aiheesta on tehty opinnäytetyö vuonna 2005, joten oli mielenkiintoista nähdä, millaisia muutoksia lähes kymmenen vuoden aikana on tapahtunut. Käytimme työssämme sekä kvantitatiivista että kvalitatiivista tutkimusmenetelmää, joista kvantitatiivisella oli hieman suurempi painoarvo. Laadimme Webropol-ohjelmalla kyselyn, joka oli suunnattu Kempeleen alakoulujen luokanopettajille. Vaikka kyselyyn tulikin vähemmän vastauksia kuin olimme odottaneet ja toivoneet, saimme silti kyselyn tulosten pohjalta riittävän hyvän kuvan yhteistyön tilasta. Opinnäytetyömme laadullinen osa muodostui Kempeleen kirjaston lastenkirjastonhoitajan Reijo Kinnusen haastattelusta, josta saimme paljon hyödyllistä informaatiota opinnäytetyöhömme. Alun perin tarkoituksena oli toteuttaa haastattelu teemahaastatteluna, mutta tulimme siihen tulokseen, että puolistrukturoitu haastattelu olisi tässä tapauksessa parempi. Teemahaastattelulla emme olisi välttämättä saaneet vastauksia kaikkiin tärkeisiin kysymyksiin.

Teoriaosuuden kirjoittaminen sujui tasaiseen tahtiin, vaikka välillä ongelmia aiheutti esimerkiksi tiedon rajaaminen sekä uusimman ja relevantin aineiston löytäminen. Suurin osa käyttämistämme aineistosta käsittelee tärkeimpiä koulun ja kirjaston välisiä yhteistyömuotoja ja käyttämämme

lähteet olivat suurimmaksi osaksi kotimaisia. Käytimme painettuja ja elektronisia lähteitä suunnitellen yhtä paljon. Opinnäytetyöprosessin aikana opimme paljon uusia asioita. Yksi tällainen oli kyselytutkimuksen tekeminen, josta meillä kummallakaan ei ollut aiempaa kokemusta. Kyselytutkimusta tehdessämme tutustuimme myös Webropol-ohjelman käyttöön ensimmäistä kertaa. Tämän lisäksi haastattelun tekeminen ja litterointi olivat asioita, joista meillä ei ollut aiempaa kokemusta. Haastattelu ja sen litterointi sujuivat kuitenkin ongelmitta.

Opinnäytetyömme kyselystä saatujen tulosten perusteella voidaan todeta, että Kempeleen alakoulujen opettajat pitävät yhteistyötä kirjaston kanssa tärkeänä ja ovat yleisesti ottaen tyytyväisiä sen tämänhetkiseen tilaan. Lukuinto-projektin on huomattu vaikuttaneen positiivisesti oppilaiden lukutaidon kehittymiseen sekä kasvattaneen lukuinnostusta. Projektista ovat hyötynneet erityisesti vähän lukevat lapset.

Kempeleen kirjasto on panostanut ja tulee panostamaan tulevaisuudessakin lastenkirjastotyöhön, joten voidaan olettaa, että yhteistyö koulujen kanssa ei tule hiipumaan lähitulevaisuudessa vaan sen määrä pikemminkin kasvaa entisestään. Verrattaessa opinnäytetyötämme Reijo Kinnusen ja Eeva Riikosen samasta aiheesta vuonna 2005 tehtyyn opinnäytetyöhön voidaan selvästi huomata, kuinka paljon yhteistyö on kymmenen vuoden aikana kehittynyt. Kempeleen kirjasto on aktiivisesti mukana eri projekteissa ja pyrkii kehittämään yhteistyötä edelleen uusien toimintamuotojen avulla. Aktiiviset kirjastotyöntekijät ja suunnitelmallinen toiminta ovatkin merkittäviä yhteistyön laatuun vaikuttavia tekijöitä. Yhteistyön laadun takaamiseksi olisi hyvä, että kirjasto otettaisiin mukaan koulun opetussuunnitelmatyöhön. Näin yhteistyöstä saataisiin luonteva osa koulunkäyntiä. Koulun ja kirjaston yhteistyöstä on monia etuja kummallekin osapuolelle. Kirjasto hyötyy yhteistyöstä esimerkiksi siten, että yhteistyön avulla kirjasto tavoittaa myös niitä lapsia, joilla ei ole mahdollisuutta muutoin vierailla kirjastossa. Kouluyhteistyön hyväksi puoleksi voidaan laskea myös esimerkiksi kävijämäärien, kirjaston käytön ja lainausmäärien kasvu. Myös koulut hyötывät yhteistyöstä. Opettajat saavat apua kirjaston käytössä ja esimerkiksi tutustuvat samalla materiaaliin, jota voi hyödyntää opetuksessa. Yhteistyöhön vaikuttavana haastavana tekijänä voidaan kuitenkin nähdä koulujen määrärahojen puute, jonka vuoksi oppilaiden kuljetus kirjastoon voi olla vaikeaa.

Kyselyn vastauksia analysoidessamme huomasimme, että varsinkin Lukuintoa koskevat kysymykset olivat synnyttäneet väärinymmärryksiä. Nämä kysymykset oli kohdennettu vain Linnakan-gastalon koulun opettajille, mutta myös muutamat muiden koulujen opettajat olivat vastanneet

kyseisiin kohtiin. Nämä vastaukset jätettiin pois analysointivaiheessa, jotteivat ne vääristäisi lopullisia tuloksia. Myös mediakasvatusta koskevien kysymysten vastauksissa oli joitakin ristiriitaisuuksia, jotka tosin johtuivat kyselyn tekovaiheessa tapahtuneesta virheestä. Nämäkin ristiriitaisuudet korjasimme tulosten analysointivaiheessa. Jälkikäteen pohdimme, olivatko mediakasvatukseen liittyvät kysymykset toisaalta hieman harhaanjohtavia, sillä kirjasto ei ainakaan tällä hetkellä koe tehtäväkseen järjestää mediakasvatusta. Kirjaston kanta tuli ilmi vasta haastattelusta, jolloin kysely oli jo suoritettu. Opettajille saattoi näin ollen jäädä virheellinen kuva siitä, että kirjasto aikoo järjestää lähitulevaisuudessa mediakasvatusta. Tulimme myös siihen tulokseen, että kirjaston tiedottamiseen liittyvät kysymykset olisivat olleet tarpeellisia, koska etenkin kouluyhteistyössä tiedottamisella on suuri merkitys. Näistä muutamasta seikasta huolimatta kyselyn kysymykset olivat mielestämme melko onnistuneita. Avoimiin kysymyksiin tuli jonkin verran ”En tiedä”-tyyppisiä vastauksia, jotka karsittiin pois, joten ne eivät näy liitteessä 2.

Kyselytutkimuksen tulokset osoittavat, että opettajilla olisi selkeää kiinnostusta oppilaille järjestettävää mediakasvatusta kohtaan, jonka vuoksi kirjaston tulisikin mielestämme harkita sen järjestämistä tulevaisuudessa, vaikka vain pienimuotoisena. Ymmärrämme kuitenkin, että kirjaston resurssit ovat rajalliset eikä aikaa aina riitä kaikkeen, mutta ehkä tällaisen toiminnan järjestämiseen voisi saada apua koululta, ainakin tilojen osalta. Tulevaisuudessa opinnäytetyöstämme voitaisiin tehdä jatkotutkimus, johon otettaisiin opettajien lisäksi mukaan oppilaita, jolloin saataisiin esille myös koululaisten näkökulma. Myös Kirjastopolusta olisi mahdollista tehdä tulevaisuudessa tutkimus. Etenkin Kirjastopolun sisältämän lukudiplomin vaikutuksia oppilaiden lukutaitoon ja –harrastukseen olisi hyvä tutkia. Samankaltaisen tutkimuksen voisi suorittaa myös Lukuinto-projektista sen päätyttyä. Uskomme, että tästä opinnäytetyöstä on hyötyä toimeksiantajalle tulevan yhteistyön suunnittelussa.

LÄHTEET

Booktalking 2014. Viitattu 12.9.2014,
<https://youthserviceslibrarianship.wikispaces.com/Booktalking>.

Dromberg, K. 2000. Koulu ja kirjasto yhteistyössä oppijoiden parhaaksi. Teoksessa L. Niinikangas (toim.) Koulu kirjastossa : kirjasto oppimisympäristönä. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy, 10 – 12.

FCG Efeko Oy 2008. Kaupunki- ja kuntapalvelut 2008. Kyselytutkimuksen tulokset. Viitattu 28.8.2014, <http://www.kempele.fi/media/files/docs/muuttajalle/kapa-2008-raportti.pdf>.

Finlex 2014. Suomen perustuslaki. Viitattu 10.9.2014,
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731#L2P16>.

Frantsi, H. 2005. Tiedonhallintaa perusopetuksessa. Teoksessa L. Niinikangas (toim.) Koulukirjastonhoidon opas. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy, 38, 41.

Google 2014. Viitattu 28.10.2014, <https://www.google.fi/maps>.

Heikkilä, T. 2004. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita.

Heinisuo, R., Koskela, S. & Saine, R. 2004. Kirjastopalvelut kaikilla mausteilla. Palvelutuotannon tila, tarpeet ja tulevaisuuden linjauksia. Opetusministeriön julkaisuja 2004:5. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2004/liitteet/opm_189_kirjastopalvelut.pdf?lang=fi.

Heinonen, A. 2010. Kirjastokasvatusta ja mediakasvatusta – katsaus kirjaston ja koulun yhteistyöhön. Viitattu 10.9.2014,
http://mediakasvatus.kirjastot.fi/sites/default/files/RAAKAvedos_annenkirja.pdf.

Heinonen, A. 2009. Kirjaston välineet tarjota mediakasvatusta kouluille : Vinkkaus ja tiedonhaku. Teoksessa Verho, S. (toim.) Mediakasvatus kirjastossa. Helsinki: BTJ Finland Oy, 137 – 138.

Hiltunen, M. 1983. Kempeleen koululaitoksen historia 1882-1982. Kempele: Kempeleen kunta.
Kempeleen kunta 2014. Hyvän kasvun strategia 2010 – 2014. Viitattu 12.8.2014,
http://www.kempele.fi/media/files/docs/koulut/kirkonkylanyhtenaiskoulu/hyvankasvunstrategia_vrs3.pdf.

Kempeleen kunta 2014. Viitattu 11.8.2014, <http://www.kempele.fi/>.

Kinnunen, R. 2014. Lastenkirjastonhoitaja, Kempeleen kirjasto. Haastattelu 29.9.2014. Tekijän hallussa.

Kinnunen, R. & Pehkonen, R. 2014. Lukuintoa Kempeleessä. Pilottiparina Kempeleen kirjasto ja Linnakangastalon koulu.

Kirjastot.fi 2011a. Kirjasto mukana luokalta toiselle. Viitattu 29.8.2014,
http://mediakasvatus.kirjastot.fi/kirjasto_mukana_luokalta_toiselle.

Kirjastot.fi 2011b. Kirjaston viisi peruspalvelua. Viitattu 14.8.2014,
http://mediakasvatus.kirjastot.fi/kirjaston_viisi_peruspalvelua.

Kirjastot.fi 2014. Suomen yleisten kirjastojen tilastot. Viitattu 12.8.2014, <http://tilastot.kirjastot.fi/fi-fi/perustilastot.aspx?AreaKey=Y2013T2N244>.

Lappalainen, U. 2005. Jaetaan osaamista ja vastuuta – koulukirjaston ja yleisen kirjaston yhteistyö. Teoksessa L. Niinikangas (toim.) Koulukirjastonhoidon opas. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy, 117 – 118, 120, 123.

Lastenkirjastokurssi 2012. Viitattu 5.9.2014,
<http://lastenkirjastokurssi.wikispaces.com/Kirjasto+ja+koulu>.

Lauronen, K. 2005. Koulukirjasto näkyvästi toimivaksi. Teoksessa L. Niinikangas (toim.) Koulukirjastonhoidon opas. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy, 89.

Lauronen, K. 2005. Koulukirjastokokoelman hoito. Teoksessa L. Niinikangas (toim.) Koulukirjastonhoidon opas. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy, 71, 83.

Maanmittauslaitos 2014. Suomen pinta-ala kunnittain 1.1.2014. Viitattu 11.8.2014, http://www.maanmittauslaitos.fi/sites/default/files/alat_2014.pdf.

Mäkelä, M. 2003. Kirjavinkkarikirja. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy.

Niinistö, H. & Ruhala A. 2006. Mediametkaa! : Mediakasvattajan käsikirja kaikilla mausteilla. Helsinki. Mediakasvatuskeskus Metka ry.

Niiranen, P. 2012. Koulukirjastojen taso huolestuttaa opetushallitusta. Viitattu 15.8.2014, http://yle.fi/uutiset/koulukirjastojen_taso_huolestuttaa_opetushallitusta/6073487.

Opetushallitus 2004. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004. Viitattu 26.8.2014, http://www.oph.fi/download/139848_pops_web.pdf.

Opetusministeriö 2009. Opetusministeriön kirjastopolitiikka 2015. Yleiset kirjastot. Kansalliset strategiset painoalueet. Opetusministeriön julkaisuja 2009:32. Viitattu 10.9.2014, <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2009/liitteet/opm32.pdf?lang=fi>.

OUTI-kirjastot 2014. Viitattu 12.8.2014, <http://www.outikirjastot.fi/yhteystiedot/>.

Paakki, T. 2008. Lakeuden äärellä, kaupungin naapurina – Kempeleen kulttuuriympäristöohjelma. Viitattu 12.8.2014, http://www.kempele.fi/media/files/ajankohtaista/lakeuden_aarella.pdf.

Ruhala, A., Pentikäinen, A. & Niinistö, H. 2010. Mediametkaa! [Osa 5 : Kirjasto kohtaa mediakulttuurin]. Helsinki: Mediakasvatuskeskus Metka ry.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 30.9.2014, http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_3.html.

Sallmén, P. 2009. Mediakasvatusta vai mediasivistystä kirjastosta? Teoksessa Verho, S. (toim.) Mediakasvatus kirjastossa. Helsinki: BTJ Finland Oy, 9 – 12.

Salokoski, T. & Mustonen, A. 2007. Median vaikutukset lapsiin ja nuoriin – katsaus tutkimuksiin sekä kansainvälisiin mediakasvatuksen ja –sääntelyn käytäntöihin. Mediakasvatusseuran julkaisu- ja 2/2007. Viitattu 12.9.2014, <http://www.mediakasvatus.fi/publications/ISBN978-952-99964-2-1.pdf>.

Sinko, P. 2000. Mitä koulu odottaa kirjastolta? Teoksessa L. Niinikangas (toim.) Koulu kirjastossa : kirjasto oppimisympäristönä. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy, 17 – 18, 25, 29.

Sinko, P. 2005. Koulukirjaston pedagoginen perusta. Teoksessa L. Niinikangas (toim.) Koulukirjastonhoidon opas. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy, 19, 21, 28 – 29.

Sinko, P. 2013. School libraries in Finland. Scandinavian Library Quarterly 46 (1). Viitattu 20.8.2014, <http://slq.nu/?article=volume-46-no-1-2013-10>.

Suomen Keksijäin Keskusliitto KEKE ry 2014. Suomen luovin kunta. Viitattu 28.8.2014, <http://kekery.fi/Luovin%20kunta>.

Vehkalahti, K. 2014. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Helsinki: Finn Lectura.

Väestörekisterikeskus 2014. Kuntien asukasluvut aakkosjärjestyksessä. Viitattu 11.8.2014, <http://vrk.fi/default.aspx?docid=8517&site=3&id=0>.

Ylikylän yhtenäiskoulu 2014. Viitattu 12.8.2014, <http://edu.kempele.fi/ylikyla/index.shtml>.

Kysely Kempeleen pääkirjaston ja alakoulujen välisestä yhteistyöstä

Tähdellä merkityt kysymykset ovat pakollisia.

1. Toimipaikka *

- Ketolanperän koulu
- Kirkonkylän yhtenäiskoulu
- Linnakangastalon koulu
- Santamäkitalon koulu
- Ylikylän yhtenäiskoulu

2. Luokka-aste, jota opetatte *

Mikäli opetatte erityisluokkaa, mainitkaa siitä tässä kohdassa.

3. Kuinka tärkeänä pidätte kirjaston ja koulun välistä yhteistyötä? *

- Erittäin tärkeänä
- Jokseenkin tärkeänä
- Vähemmän tärkeänä
- Ei laisinkaan tärkeänä
- En osaa sanoa

4. Onko kirjasto riittävän aktiivinen osapuoli kirjaston ja koulun välisessä yhteistyössä? *

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

5. Voitteko perustella vastauksenne *

6. Kuinka monta kertaa vieraillette oppilaidenne kanssa Kempeleen pääkirjastossa tai Tietotorilla lukuvuoden aikana? *

- Ei kertaakaan
- Kerran
- 2-3 kertaa
- Useammin

7. Onko vierailuja mielestänne riittävästi? *

- Kyllä
- Ei

Kirjastonkäytön opetus

8. Tarjoaako kirjasto mielestänne riittävästi kirjastonkäytön opetusta? *

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

9. Kuinka tyytyväisiä olette kirjastonkäytön opetuksen laatuun? *

- Erittäin tyytyväinen
- Jokseenkin tyytyväinen
- Jokseenkin tyytymätön
- Erittäin tyytymätön
- En osaa sanoa

10. Voitteko perustella vastauksenne *

Tiedonhaun opetus

Tiedonhaun opetusta käsittelevät kysymykset koskevat vain 5. ja 6. luokkien opettajia.

11. Otitteko edellisen lukuvuoden aikana vastaan kirjaston tarjoamaa tiedonhaun opetusta?

- Kyllä
- Ei

12. Jos ette ottaneet vastaan tiedonhaun opetusta, mikä tähän oli syynä?

13. Tarjoaako kirjasto mielestänne riittävästi tiedonhaun opetusta?

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

14. Kuinka paljon tiedonhaun opetuksella on mielestänne ollut vaikutusta oppilaiden tiedonhakutaitojen kehittymiseen?

- Erittäin paljon
- Jokseenkin paljon
- Jokseenkin vähän
- Erittäin vähän
- En osaa sanoa

15. Pitäisikö oppilaiden erilaiset osaamistasot ottaa paremmin huomioon tiedonhaun opetuksessa?

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

Mediakasvatus

16. Toivoisitko kirjaston järjestävän mediakasvatusta koululuokille? *

- Kyllä
- En

17. Mihin mediakasvatuksen osa-alueisiin toivoisit mediakasvatuksen painottuvan? *

Voitte valita 1-3 vaihtoehtoa.

- Elokuvat
- Internet
- Mobiili
- Pelit
- Sosiaalinen media
- Tekijänoikeudet

Lukudiplomi

18. Minkä verran lukudiplomi on mielestänne edistänyt oppilaiden lukuharrastusta? *

- Paljon
- Jonkin verran
- Vähän
- Ei lainkaan
- En osaa sanoa

19. Onko lukudiplomi mielestänne toimiva nykyisessä muodossaan? *

Kyllä

Ei

20. Mitä muutoksia tekisitte lukudiplomiin tai sen suorittamiseen liittyviin seikkoihin?

Kirjavinkkaus

21. Otitteko edellisen lukuvuoden aikana vastaan kirjaston tarjoamaa kirjavinkkausta? *

Kyllä

Ei

22. Jos ette ottaneet vastaan kirjavinkkausta, mikä tähän oli syynä?

23. Oletteko olleet tyytyväisiä kirjavinkkauksen määrään? *

Kyllä

En

24. Voitteko perustella vastauksenne *

25. Oletteko olleet tyytyväisiä kirjavinkkauksen laatuun?

Mikäli vastasitte kieltävästi kysymykseen numero 21, voitte siirtyä kohtaan 27.

Kyllä

En

26. Voitteko perustella vastauksenne

Lukuinto-projekti

Lukuinto-projektiin liittyvät kysymykset koskevat ainoastaan Linnakangastalon koulun opettajia.

27. Minkä verran Lukuinto-projekti on mielestänne vaikuttanut oppilaiden lukutaitoon ja -harrastukseen?

Paljon

Jonkin verran

Vähän

En osaa sanoa

28. Mitä mieltä olette Lukuinto-projektista?

Koulukirjasto

29. Onko koulullanne koulukirjasto? *

(Ei Tietotori)

Kyllä

Ei

30. Kuinka tyytyväinen olette koulukirjastonne kokoelmiin?

Kokoelmalla tarkoitetaan sekä painettua että sähköistä aineistoa.

Mikäli vastasitte edelliseen kysymykseen kieltävästi, voitte siirtyä kohtaan 34.

- Erittäin tyytyväinen
- Jokseenkin tyytyväinen
- Jokseenkin tyytymätön
- Erittäin tyytymätön
- En osaa sanoa

31. Voitteko perustella vastauksenne

32. Kuinka usein koulukirjasto on oppilaidenne käytössä?

- Päivittäin
- Useamman kerran viikossa
- Kerran viikossa
- Harvemmin

33. Onko se teistä riittävä määrä?

- Kyllä
- Ei

Kempeleen pääkirjaston ja Tietotorin kokoelmat

34. Kuinka tyytyväinen olette Kempeleen pääkirjaston kokoelmiin? *

- Erittäin tyytyväinen
- Jokseenkin tyytyväinen
- Jokseenkin tyytymätön
- Erittäin tyytymätön
- En osaa sanoa

35. Kuinka tyytyväinen olette Tietotorin kokoelmiin? *

- Erittäin tyytyväinen
- Jokseenkin tyytyväinen
- Jokseenkin tyytymätön
- Erittäin tyytymätön
- En osaa sanoa

36. Miten toivoisitte kokoelmia kehitettävän? *

Mainitkaa vastauksessanne, kumman kirjaston kokoelmia tarkoitatte.

37. Minkälaista yhteistyötä toivoisitte kirjaston järjestävän enemmän? *

- Kirjastonkäytön opetusta
- Tiedonhaun opetusta
- Mediakasvatusta
- Kirjavinkkausta
- Erilaisia tapahtumia (esim. kirjailijavierailuja)
- Jotain muuta
- En mitään, olen tyytyväinen yhteistyön nykytilaan

38. Millaista muuta yhteistyötä toivoisitte kirjaston kanssa järjestettävän?

Mikäli vastasitte edelliseen kysymykseen "Jotain muuta", voitte tarkentaa vastaustanne tähän.

4. Onko kirjasto riittävän aktiivinen osapuoli kirjaston ja koulun välisessä yhteistyössä?**5. Voitteko perustella vastauksenne****Ketolanperän koulu**

- Sieltä ollaan aktiivisesti yhteydessä ja tarvittaessa vastataan.
- Apua ja neuvoa kirjastosta saa aina kysyttäessä. En tiedä, olisiko vielä aktiivisempaan yhteistyöhön kirjastosta päin mahdollista ryhtyä.
- Aina pyydettyä olen saanut kirjastolta hyvää palvelua
- Olen vasta aloittanut koululla uuden lukuvuoden joten minulla ei ole kokemusta jatkuvasta yhteistyöstä. Aiemmin kokemusta kirjakokkien lähettelystä ja Kirjavinkkaus-tunneista jotka ovat mielestäni huippu juttuja!

Kirkonkylän yhtenäiskoulu

- Kirjastolta on tarjottu tuntien pitoa ja aina suhtauduttu myönteisesti opettajan yhteistyöehdotuksiin. Lukudiplomi iso asia.
- Uusi opettaja koululla, joten käytännöt eivät ole tuttuja minulle.
- Kirjasto voisi ehdottaa aikoja mm. kirjastotutustumisiin. Aktiivisuutta, ettei odoteta aina yhteydenottoa koululta.
- Yhteydenottoja on ollut enemmän sieltäpäin.
- Olen työskennellyt nykyisessä koulussa vasta vähän aikaa, joten käytännöt ovat vielä uusia. Itse toivon kirjastolta aktiivista yhteydenpitoa koululle, kirjavinkkauksia ym.
- Tietotorin henkilökunta on aina auttavaista ja halukasta yhteistyöhön. Kirjaston kanssa on sopinut aina ehdottamamme yhteistyö ja he ovat etsineet kirjoja ja tietoa nopealla aikataululla. Myös kirjojen toimitus luokkiin on ollut nopeaa ja mahdollista.
- Saamme aina palvelua tarvittaessa sekä kirjasto tarjoaa meille kirjailijavieraita jne.
- Ehkä tässä itsekkin voisi olla aktiivisempi, mutta viime syksynä kirjastosta oltiin heti koulun alettua yhteydessä ja sovittiin tietotoriin tutustumisesta, kirjastokorttien hankinnasta jne. Tällaista yhteydenottoa ja vinkkejä nyt kakkosten kanssa toivoisin.
- Kirjastosta on hyvin oltu yhteydessä kouluun ja ehdotettu tilaisuuksia, esim. kirjavinkkausta.

Linnakangastalon koulu

- Kirjasto on palvellut meitä erittäin hyvin. Erityiskiitos Reijo Kinnuselle!
- Loistava tuki opettajalle. Materiaalin hankinta helpottuu ja monipuolistuu.
- Kirjoja saa tilata kirjastosta laatikollisen luokan "kirjastoon".
- Kyllä kirjasto on aktiivinen ja se tärkeää.
- Kempeleen kirjaston kanssa yhteistyö on sujunut erinomaisesti. Lukuinto-projektia ennen, sen aikana ja sen aktiivisen kauden jälkeen olemme saaneet helposti tilattua luokkiimme kirjoja kirjastosta oppilaiden luettavaksi + opettajan ääneen luettaviksi. Kirjavinkkauksia on tultu pitämään heti, jos asiasta on vähän vinkannut.
- Lukudiplomi ja kirjavinkkaus aloitteet tulevat kirjastolta.

Santamäkitalon koulu

- Lukudiplomi, säännölliset ja laadukkaat kirjavinkkaukset, aktiivisuus yhteisissä projekteissa. Kirjastolla on merkittävä osuus lasten lukemaan innostamisessa.
- Kirjavinkkaus, lukudiplomit ja muutakin toimintaa järjestetään koulun kanssa yhteistyönä. Meillä lisäksi satukasettien ym. lainaussysteemi. Me palautamme lähetyksen, ja kirjasto lähettää uuden. Vuosia jatkunut yhteistyö.
- Kirjasto toimittaa mielellään luokassa tarvittavaa materiaalia, ei tarvitse kuin aihe ilmoittaa. Kirjavinkkaukset ovat tosi hyviä. Lukudiplomin suorittaminen sujuu hyvin.
- Kirjavinkkausvierailut ja kirjapakettien lähettäminen koululle opetuskäyttöön ovat hieno juttu.
- Meillä on kirjavinkkaus kirjaston puolesta pari kertaa lukuvuodessa ja kirjaston kirjoja voi nyt lainata muutamia myös koululta.
- Varmaan molemmat osapuolet voisivat parantaa

Ylikylän yhtenäiskoulu

- On tärkeää, että kirjastolta ollaan itse aktiivisia ja ehdotetaan esim. kirjavinkkausaikoja ja muuta toimintaa kouluille.
- Minulle on vuosien aikana tullut tunne, että kirjaston väellä on meille aina aikaa. Meillä on opettajilla on muu työmäärä lisääntynyt niin valtavasti, että kaikilla ei ole enää puhtia tehdä enempää kuin mikä on pakko. Sääli:(
- Olen tyytyväinen Kempeleen pääkirjaston toimintaan.

- Joka vuosi kirjaston puolelta lähestytään koulua ja tarjotaan kirjavinkkausaikoja luokkaan tai sitten kirjastoon.
- Saamme kirjavinkkausta ja ohjausta tiedon etsimiseen aina, kun sitä pyydämme. Samoin saamme luokkakirjastopakettit valmiina luokkaan. Mitä enemmän ja monipuolisemmin teemme yhteistyötä, sitä innokkaampia oppilaat ovat.
- Sieltä ollaan hyvin yhteyksissä meille.
- He ovat ottaneet aktiivisesti yhteyttä koulumme eri luokka-asteiden opettajiin ja yhdyshenkilöihin.

9. Kuinka tyytyväisiä olette kirjastonkäytön opetuksen laatuun?

10. Voitteko perustella vastauksenne

Ketolanperän koulu

- En ole ollut paikalla, jos /kun kirjaston käyttöä opetetaan.
- Päästessämme käymään kirjastossa, siellä on aina ollut erittäin hyvä palvelu ja hyvin valmistellut ohjaustunnit. Ongelmana on se, että emme pääse käymään kirjastossa vaikka haluaisimme, koska ei ole kuljetusmäärärahoja sinne kulkemiseen.
- Kirjaston henkilökunta erittäin asiantuntevaa ja hyvin perillä kyseessä olevalle luokalle soveltuvasta lukumateriaalista
- Ei ole kokemusta. Kirjastokäynnit ovat kulkemisen takia haasteellisia järjestää. Olisi hienoa jos tähän keksittäisiin vaihtoehtoja..

Kirkonkylän yhtenäiskoulu

- Hyvin valmistellut, ammattitaidolla tehdyt opetustuokiot.
- kts. edellinen perustelu (Uusi opettaja koululla, joten käytännöt eivät ole tuttuja minulle.)
- Ammattitaitoa löytyy.
- Käynnit ovat olleet hyviä ja opettavaisia
- Uudet käytänteet, jotka vielä opetteluun alla.
- kirjavikkauksien jälkeen oppilaat ovat usein lukeneet vinkattuja kirjoja. Kirjastonkäytön opetusta on saanut aina lisää pyydettyä.
- 1.-2.-luokilla kokemukseni mukaan tarkoitus onkin vain herättää kiinnostus kirjaston asiakkuuteen. En pysty kuitenkaan arvioimaan, kuinka hyvin myöhemmillä luokilla kirjaston käyttöä käydään läpi.

- Voisi olla useammin.

Linnakangastalon koulu

- Kirjasto on laatinut mukavia käytännön harjoitteita kirjaston käytöstä. He ovat aina ottaneet vierailija avosylin vastaan.
- En ole vielä vierailut kirjastolla luokkani kanssa.
- Opetus on kiinnostavaa ja ikäryhmälle sopivaa.
- paikanpäällä tapahtuva opetus olisi tärkeää, mutta matka vaikeuttaa palvelun käyttöä.
- Kävisimme pääkirjastolla mielellämme useamminkin, mutta matka on sen verran pitkä, ettei varsinkaan ekaluokkalaisten kanssa tätä matkaa voi kovin usein taittaa. Edellisen luokkani kanssa vierailin keväällä kirjastolla ja olimme siellä pidettyyn tuokioon tyytyväisiä.
- Asiantunteva opetus.

Santamäkitalon koulu

- Olemme käyneet oppilaiden kanssa kirjastolla kerran, viime vuonna. Syynä on kuljetusmäärärahojen puute, silloinkin yhdistimme kirjastoreissun uimahallikuljetuksiin. Pari kertaa vuodessa olisi mielestäni sopiva määrä kirjastossa käyntiin kun ollaan kaukana kirjastosta. Tuolla viime vuoden kirjastokäynnillä ei kauheasti opastettu kirjaston käytössä, keskityttiin enemmän kirjoihin tutustumiseen, mikä sekin oli tärkeää.
- Vastaanotto on hyvä, mutta meidän oppilaiden kanssa on vaikea lähteä kirjastoon, kun monenlaista ongelmakäyttäytymistä esiintyy ja matka (liikuntavammat) liian pitkä kävellen kuljettavaksi.
"Uimahallikyydissä" joskus pääsee kulkemaan autolla, mutta kirjastossaoloaika meidän oppilaille tuolloin vähän liian pitkä.
- Koko oppilasryhmä kun pölähtää kirjastoon (n.25 oppilasta) ei millään voi taata, että kaikki kuuntelisivat/ymmärtäisivät/kiinnostuisivat asiasta. Usein into päästä tutkimaan kirjoja ja lainaamaan on suurempi kuin kuunnella kirjaston käytön-opetusta.
- Asiantuntevaa henkilökuntaa. Erityisesti Lasten puolen vastaava on loistava.
- En ole käyttänyt
- Menimme viime vuonna nelosten kanssa kirjastoon ja saimme siellä mukavasti opastusta ja oppilaat saivat etsiä kirjoja tietovisan muodossa.

Ylikylän yhtenäiskoulu

- Kirjastonkäytön opetusta tarjotaan, se on kiinni sitten opettajista, miten siihen tartutaan.
- Reijo Kinnusen pitämät vinkkausvierailut luokissa ovat kerrassaan mainioita, samoin kirjastovierailuille tehdyt luokka-astekohtaiset tehtävät, joiden avulla opitaan käyttämään kirjastoa.
- Laatu on hyvää, mutta enemmänkin voisi olla.
- Kirjastohenkilökunta vaikuttaa ammattitaitoiselta ja on ystävällistä.
- Opetus ja ohjaus on oppilaan ikätason mukaista ja opettajan erityistoiveita kuunnellaan herkällä korvalla.
- Ammatillaiset asialla.
- Opetettu selkeästi ja yksinkertaisesti.

12. Jos ette ottaneet vastaan tiedonhaun opetusta, mikä tähän oli syynä?

Ketolanperän koulu

- En erikseen erityisopetuksen osalta. Jos tiedonhakua on opetettu, se tulee oman luokan mukana kaikille

Kirkonkylän yhtenäiskoulu

- Ei ollut tetao tästä.
- En tiennyt mahdollisuudesta. Tänä vuonna aion käyttää mahdollisuuden hyväkseni.

Santamäkitalon koulu

- Oppilaat eivät hyödy (ymmärrä) tätä muotoa ohjauksesta.

Ylikylän yhtenäiskoulu

- Jäi muista syistä väliin.
- Luokka-aste (5lk). Paljon asiaa - olisi pitänyt käyttää kirjastoa hyväksi, mutta enpä hokannut.

20. Mitä muutoksia tekisitte lukudiplomiin tai sen suorittamiseen liittyviin seikkoihin?

Ketolanperän koulu

- Sähköinen lukudiplomi voisi motivoida enemmän ainakin poikia.
- Yhteistyötä pitkin vuotta kenties?

Kirkonkylän yhtenäiskoulu

- Selventäisin käytäntöjä (meillä on lukudiplomikirjaluettelot, osa opettajista hyväksyy vain niissä luetellut kirjat, osa hyväksyy myös muita kirjastohenkilökunnan ohjeistuksen mukaan).
Voisi olla eritasoisia lukudiplomeja; ahkerat lukijat saavat diplomin jo alkuvuodesta valmiiksi.
- En mitään
- En osaa oikein sanoa... Nyt kaikki eivät kuitenkaan innostu lukemisesta. Ehkä kirjavinkkauksia voisi sitten olla enemmän, en tiedä auttaisiko se.
- Kokeilemme parhaillaan lukudiplomia osana äidinkielen tunteja, jolloin lapsen omalle vasuulle jäisi vain vähän luettavaa. (2lk.)

Linnakangastalon koulu

- Toivoisin, että vastuuta diplomin seurannasta siirrettäisiin kodeille enemmän. Voisiko tehtävät/luetut kirjat kirjata nettiin omilla tunnuksilla joka perheessä.
- Viime vuonna luotin liikaa 1. lk:n oppilaiden taitoihin ja omatoimisuuteen lukudiplomin kirjojen lainaamisessa ja muistiinkirjoittamisessa. Lukuintoprojekti on hyvä juttu! Mutta mistä opettaja /luokka saa lisätunteja ja -resursseja tähän? Kaiken muun lk.työn ja pienten oppilaiden huolehtimisen lisäksi ko homma työllistää. Toki lk:n parhaat lukijat selvisivät hommasta hyvin. SIIS lisää oppitunteja/vk oppilaille!
- Kun kirjat tulivat luokkaan valmiiksi joka kuukausi ja palautuivat luokasta myös takaisin kirjastoon, kävi kirjoihin innostaminen opettajan kannalta helposti. Laatikkoon sai myös toivoa lisähaastetta tms. ja nämä toteutettiin heti seuraavassa laatikossa.

Santamäkitalon koulu

- Olemme lukeneet porukan kanssa näkövammaisten koskettelukirjoja säännöllisesti, ja se on meidän osalta käynyt lukudiplomin suorituksesta.

- Selkeyttä tehtäviin, valmiita tehtäväkaavakkeita toivoisin
- Valmiita tehtäväpohjia, helpottaa lasta kertomaan kirjasta

Ylikylän yhtenäiskoulu

- Innostusta kirjastolta vielä lisää oppilaille lukudiplomin suorittamisen. Ei auta, että opettaja kertoo sen tärkeydestä.
- Voisi olla luokka-astekohtainen tehtävävihkomallinen pohja jonka opettaja voisi tulostaa ja kopioituttaa lapsille.
- Oppilaat ja vanhemmat ryhtyvät suorittamaan valitettavan harvoin lukudiplomia, vaikka sitä kuinka markkinoisi ja kannustaisi ja kopioisi kaikki tarvittavat monisteet valmiiksi kohteihin.

23. Oletteko olleet tyytyväisiä kirjavinkkauksen määrään?

24. Voitteko perustella vastauksenne

Ketolanperän koulu

- Määrä on mielestäni sopiva.
- Kirjavinkkausta on järjestynyt noin pari kertaa lukuvuoden aikana. Mikäli mahdollista, haluaisimme tietenkin enemmänkin.
- Kaksi kertaa lukuvuodessa voisi olla hyvä määrä, keväällä ja syksyllä
- En tiedä kuinka monesti vinkkausta järjestetään. Molempina lukukausina kenties kerran? Pienillä suuri merkitys lukuinnostuksen herättelyssä ja kirjastonkäytön opettelussa.

Kirkonkylän yhtenäiskoulu

- Joka vuosi olen saanut vinkkausta, jos olen sitä luokalleni halunnut.
- Sitä on ollut riittävästi.
- Hyviä uusia kirjoja
- Kirjavinkkauksia saisi olla enemmän.
- kerran vuodessa on hyvä. Useamminkin otamme vastaan jos siihen tarjotaan mahdollisuutta.
- Kirjavinkkaus olisi hyvä juttu jokaisella vuosiluokalla.
- Kerran vuodessa on hyvä, mutta ei haittaisi, vaikka olisi kaksikin kertaa lukuvuoden aikana.

Linnakangastalon koulu

- Muutama kerta lukuvuodessa on ollut mielestäni sopiva.
- Sopiva määrä.
- Kaiken muun touhun keskellä kerran vuodessa hyvä. Siihen rahkeet riittää. Koulussa on hyvin monenlaisia tapahtumia. Oppitunteja lisää!
- uskon, että enemmänkin saisimme vinkkausta, jos haluaisimme.
- Pari kolme kertaa vuodessa kirjaston pitämiä vinkkauksia on riittävästi.
- Kerta lukuvuodessa on ollut mielestäni riittävä.

Santamäkitalon koulu

- Kerran vuodessa on hyvä määrä kirjavinkkausta. Reijo Kinnusen kirjavinkkaukset ovat huippuja!
- Ihan riittävä määrä kerran vuodessa, koska on paljon muitakin lukkarin ulkopuolista ohjelmaa.
- Myös opettaja pystyy luokassa suorittamaan kirjavinkkausta.
- Kyllä kerta vuodessa alaluokille on hyvä
- Sopiva määrä
- Sitä on pari kertaa vuodessa ja Reijo pitää erinomaisia vinkkaustuokioita.
- Kerran vuosi on ok

Ylikylän yhtenäiskoulu

- Kerran vuoteen on hyvä.
- Kyllä useamminkin saa käydä mutta hyvä näinkin!
- Voisi olla ainakin joka lukukausi.
- Kirjavinkkaukset ovat niin hyviä, että niitä voisi olla ainakin joillakin luokka-asteilla vaikka kahdesti lukuvuodessa.
- Kouluarki on kiireistä ja 1-2 kertaa lukuvuodessa on varsin riittävä kirjaston hoitamien vinkkausten määrä. Opehan voi sitten vinkkailla lisää, jos tulee aarteita vastaan.
- Määrä ja laatu riittävä.
- Sitä voisi olla vielä enemmän, koska lapset eivät lue! Varsinkaan pojat.

25. Oletteko olleet tyytyväisiä kirjavinkkauksen laatuun?

26. Voitteko perustella vastauksenne

Ketolanperän koulu

- Oppilaat ovat tykänneet kirjavinkkauksista.
- Innostavaa, kiinnostavaa ja huolellisesti valmisteltua materiaalia on esitelty meille aina.

Kirkonkylän yhtenäiskoulu

- Esittely kattoi monipuolisen valikoiman kirjoja. Esittely herätti lapsissa kiinnostusta kirjoihin. Oli varattu lukudiplomikirjoja valmiiksi runsas määrä, joten oppilaat saivat heti niitä lainaan.
- Esittelyt ovat hyviä
- vinkkaukset ovat innostaneet lukemaan vinkattuja kirjoja
- Innostavasti kerrottu, kuvia keskittymisen tukena.

Linnakangastalon koulu

- Reijo Kinnusen vinkkaukset ovat olleet hauskoja, mielenkiintoisia ja mukaansatempaavia!
- Monipuolinen
- Saa vain ihmetellä, miten Reijo Kinnunen osaa lapsia ja opettajaa kiinnostavasti vinkata.
- Reijo on erittäin innostava ja mukaansatempaava vinkkaaja. Hän osaa valita kirjoista juuri sopivimmat kohdat, jotta mielenkiinto kirjaa kohtaan heräät Reijon tietämys ja innostus kirjoihin on ihailtavaa ja hän saa innostuksen helposti tarttumaan. :)

Santamäkitalon koulu

- Reijo Kinnusen kirjavinkkaukset ovat innostavia ja lapsille mieluisia. Kirjavinkit ovat olleet ikäryhmälle ja lukutaitotasolle sopivia.
- Kirjavinkkaus on osattu soveltaa kullekin ryhmälle sopivaksi.
- Reijo Kinnunen on itse kiinnostunut lasten- ja nuorten kirjoista ja se näkyy ja välittyy myös oppilaille kirjavinkkaustilanteissa. "Mies paikallaan!"
- Monipuolista, visuaalista
- Reijo osaa ottaa oppilaat hienosti

Ylikylän yhtenäiskoulu

- Iloa ja intoa löytyy.
- Kts. vastaus nro 10. (Reijo Kinnusen pitämät vinkkausvierailut luokissa ovat kerrassaan mainioita, samoin kirjastovierailuille tehdyt luokka-astekohtaiset tehtävät, joiden avulla opitaan käyttämään kirjastoa.)
- Kaikki kirjavinkkaukset ovat olleet todella hyviä ja lapset kuuntelevat niitä mielellään!
- Vinkkauksessa annetaan monipuolisesti vinkkiä lukemiseen - hauskesti, jännittävästi ja innostavasti.

28. Mitä mieltä olette Lukuinto-projektista?

Linnakangastalon koulu

- Hyvä juttu, että saimme innostettua lapsia kirjojen pariin!
- Kyselyt hankalia ja menivät jotenkin päällekkäin.
- Hieno juttu.
- projekti kyllä lisäsi lukemista määrällisesti, mutta taidon kehittymisestä en osaa sanoa. Se monipuolisti lukutottumuksia.
- Erittäin hyvä projekti.
- Hyvä ja hyödyllinen projekti.

30. Kuinka tyytyväinen olette koulukirjastonne kokoelmiin?

31. Voitteko perustella vastauksenne

Ketolanperän koulu

- Osa kirjoista on tosi vanhoja. Kokoelma saisi olla laajempi, tosin pääkirjastolta tulee kirjoja tasaisin väliajoin lainattavaksi.
- Uusiin kirjahankintoihin ei ole määrärahoja, lehtitilauksetkin on karsittu aivan minimiin.
- Kirjallisuus alkaa olemaan osittain vanhentunutta. Oppilaill ei riitä uutta luettavaa joka vuodelle

Kirkonkylän yhtenäiskoulu

- Kirjasto hyvin järjestelty ja mm. diplomikirjat erikseen merkitty. Valikoima saisi olla runsaampi isossa koulussa.

- Kirjasarjoja on liian vähän luettavaksi koko luokalle.
- Monipuolinen
- Tietokirjoja voisi olla enemmän ja ne voisivat olla uudempia. Tietokirjat olivat melko vanhoja eikä monissa ollut hakemistoa tai sisällysluetteloja, vaan ne olivat pikemminkin pieniä kertomuksia. Eivät palvelleet tarkoitustaan.
- Sähköisiä kirjoja en tiedä olevan koululla.. niitä voisi olla.
- Se on hyvä hätäapu, mutta aineisto alkaa olla vanhaa ja kulunutta.

Linnakangastalon koulu

- En ole vierailut koko luokan kanssa.
- Meillä on oikein kattava koulukirjasto.

Santamäkitalon koulu

- Monenlaista valikoimaa!
- Koulukirjastostamme löytyy kaikille ns. pulpettikirja. Lisäksi koulukirjastomme on viihtyisä paikka lukemiselle.

Ylikylän yhtenäiskoulu

- Kirjastomme on varsin laadukas ja monipuolinen sisällöltään. On tullut nähtyä monenlaisia...
- Tietysti toivoisi enemmän vaihtuvuutta ja uusia kirjoja.

36. Miten toivoisitte kokoelmia kehitettävän?

Ketolanperän koulu

- Olen tyytyväinen pääkirjaston kokoelmiin.
- Toivoisin enemmän kirjaesittelyjä myös aikuisille
- Tietotorilla toki tila suppeampi jolloin kokoelma pienempi. En tunne valikoimaa sen tarkemmin, joten siihen en osaa ottaa kantaa.

Kirkonkylän yhtenäiskoulu

- Lisää kirjoja.
- Lisätään uusien kirjojen määrää

- Vaikeaa vastata kokoelmia koskeviin kysymyksiin, koska en ole vielä ehtinyt tutustua niihin. Toivon kuitenkin, että kirjoja on monipuolisesti ja myös uusia.
- sähköisiä kirjoja voisi olla koululla.. esim. helppolukuisia S2 oppilaille tai luokkakirjoiksi IPadeille.
- Vaikka Tietotorin kokoelma on pieni, toimiva yhteistyö pääkirjaston kanssa on kompensoinut tilannetta.
- Kirjasarjoja voisi olla koko luokalle (noin 20 kpl samaa kirjaa), jotta voidaan lukea kokonaisteoksia.

Linnakangastalon koulu

- En tunne kokoelmia, hankala sanoa.
- en käytä sitä.
- Minusta pääkirjaston kokoelma on hyvä ja uutuuksia tulee jatkuvasti.
- Olen tyytyväinen pääkirjaston kokoelmiin.

Santamäkitalon koulu

- Lasten ja nuorten kirjoja tuntuu olevan hyvin tarjolla pääkirjastolla. En ole käynyt Tietototilla.
- Satuja äänikirjoina, tai monipuolisesti CD-levyjä, joissa satuja ym.
- En tunne tietotorin kokoelmia kovin hyvin.
- Lisää valikoimaa

Ylikylän yhtenäiskoulu

- Opettajille suunnattua kirjallisuutta, työalaaan liittyvää kirjallisuutta lisää.
- En osaa toivoa enempää.
- Pääkirjastossa ainakin lasten osastolta löytyy hyvin ja monipuolista luettavaa lapsille. Lisäksi visuaalisuus on kivasti huomioitu lapsia ajatellen. Aikuisten puolella toivoisi päivitystä matkaoppaisiin.
- Mielestäni Kempeleen kirjastot toimivat kokonaisuudessaan hyvin - ei suurempa kehitystoivetta. Kaikkein tärkeintä on se, että vuoropuhelu koulun ja kirjaston välillä on toimivaa!
- Pääkirjasto on hyvä.
- Lisää kirjoja, pelejä, tietokirjojakin, vaikka kaikki etsitään netistä

38. Millaista muuta yhteistyötä toivoisitte kirjaston kanssa järjestettävän?

Ketolanperän koulu

- Kirjailijavierailut ovat olleet mahtavia.

Linnakangastalon koulu

- Mediakasvatusta vanhemmille, jotta he tietäisivät suojata lapsiaan ja rohkaista perinteiseen lukuhommaan.
- Kirjailijavierailut ja mediakasvatustuokiot olisivat oiva lisä kirjavinkkauksille ja luokkaan toimitettaville kirjoille = luokkakirjasto.

Santamäkitalon koulu

- Tämä ei ole toivomus, vaan kerronpa nyt minkälaista muuta yhteistyötä ollaan tehty kirjaston kanssa: Olen itse pyytänyt kirjastolta laatikollisen 3.-4. luokkalaisille sopivia kirjoja (sisältäen paljon lukudiplomikirjoja) ja perustanut meidän koulukirjastoon kotilainauspisteen, josta oppilaat voivat lainata kirjaston kirjoja kotiin. Näin nekin, joita vanhemmat eivät kuljeta kirjastossa, saavat harrastaa lukemista ja lukudiplomin suorittaminenkin on helpompaa. Tämä on ollut hyvä systeemi:)

Ylikylän yhtenäiskoulu

- Oli mukava, kun kirjavinkkausvierailulla kirjastohenkilökunta toivotti erikseen lapset tervetulleiksi kirjastoon iltapäivisin myös tekemään läksyjä. Tähän ovat jotkut oppilaani tarttuneetkin.

Kirjaston ja koulun välinen yhteistyö

- Milloin kirjaston ja koulun välinen yhteistyö on alkanut Kempeleessä ja millaista se oli alkuvaiheessa?
- Miten kirjaston ja koulun välinen yhteistyö on muuttunut ja kehittynyt Kempeleessä sen jälkeen?
- Kerrotko Kempeleen kirjaston ja alakoulujen välisistä yhteistyömuodoista (kirjastonkäytön opetus, tiedonhaun opetus, kirjavinkkaus, lukudiplomi ja muut yhteistyömuodot, kuten kirjapaketit).
- Onko yhteistyöhön tulossa lähitulevaisuudessa muutoksia ja jos on, niin millaisia?

Lukuinto-projekti

- Kerrotko Lukuinto-projektista ja siitä, miten opettajat ja oppilaat ovat ottaneet sen vastaan.

Mediakasvatus

- Miten suhtaudut kirjaston rooliin mediakasvattajana?
- Millaista mediakasvatusta Kempeleessä oltaisiin valmiita järjestämään koululuokille?

Kempeleen pääkirjasto

- Kuinka monta työntekijää Kempeleen pääkirjasto työllistää?
- Kerrotko Kempeleen pääkirjaston historiasta ja sen tärkeimmistä vaiheista sen jälkeen, kun se siirtyi Zeppeliiniin.
- Kerrotko tarkemmin lasten ja nuorten osastosta ja sen aineistosta.

Tietotori

- Kuinka monta työntekijää Tietotori työllistää?
- Kerrotko Tietotorin historiasta ja sen tärkeimmistä vaiheista sen perustamisesta lähtien.